

Instituut voor Joodse Studies

Nieuwsbrief

Jaargang 19 | Februari 2022

In dit nummer

Onderzoek aan het instituut	2
Terugblik 2020-2021	6
Taalcursussen	12
Cursussen Joodse Studies	13
Lezingen	18
Wetenschappelijke bijeenkomsten	24

Het Instituut voor Joodse Studies

Directeur

Prof. dr. Vivian Liska

Onderzoekers

Drs. Thomas Froy
Drs. Sebastian Müngersdorff
Drs. Adam Sax
Drs. Hans van Nes
Dr. Karolien Vermeulen

Geaffilieerde onderzoekers

Dr. Annelies Augustyns
Drs. Dennis Baert
Dr. Theodor Dunkelgrün
Prof. dr. Arvi Sepp
Dr. Janiv Stamberger
Dr. Nathan Van Camp
Dr. Veerle Vanden Daelen
Dr. Joachim Yeshaya

ZAP-leden

Prof. dr. Kathleen Gyssels

Geassocieerde leden

Prof. dr. Thomas Ernst
Prof. dr. Christiane Stallaert

Raad van bestuur

Anne Adams
Prof. dr. Luc Duerloo
Prof. dr. Joachim Leilich
Prof. dr. Geert Lernout
Dr. Adriaan Overbeeke
Prof. dr. Herman Van Goethem

Taalleerkrachten

Ir. Paul Gybels
Aäron Malinsky

Gastprofessoren

Prof. dr. Karin Hofmeester

Coördinatie

Jan Morrens

Wetenschappelijke adviesraad

Prof. dr. M.S. Ronald Commers | Universiteit Gent
Prof. dr. Julien Klener | Centraal Israëlitisch Consistorie van België
Prof. dr. Klaas A.D. Smelik | Universiteit Gent
Prof. dr. Arthur Willy Szafran | Université Libre de Bruxelles
Dr. Lieve Teugels | Protestantse Theologische Universiteit Amsterdam
Dr. Rudi Van Doorslaer | Universiteit Gent
Prof. dr. Kris Van Heuckelom | KU Leuven

Internationale adviesraad

Prof. dr. Shlomo Avineri | Hebrew University of Jerusalem
Prof. dr. Ulrich Baer | New York University
Prof. dr. Michael Brenner | Ludwig-Maximilians-Universität München
Prof. dr. Mark H. Gelber | Ben-Gurion University of the Negev
Prof. dr. Moshe Halbertal | Hebrew University of Jerusalem
Prof. dr. Christine Hayes | Yale University
Prof. dr. Moshe Idel | Hebrew University of Jerusalem
Prof. dr. Alvin Rosenfeld | Indiana University
Prof. dr. David B. Ruderman | University of Pennsylvania
Prof. dr. Bernd Witte | Heinrich-Heine-Universität Düsseldorf
Prof. dr. Irene Zwiep | Universiteit van Amsterdam

Geachte lezer,

Hoe groot was onze opluchting toen we in oktober 2021 eindelijk terug activiteiten op de Stadscampus konden organiseren. Annelies Augustyns verdedigde voor een talrijk opgekomen publiek glansrijk haar proefschrift en mag zich voortaan doctor in de letterkunde noemen. Niet lang na haar publieke verdediging gaf ze onze toehoorders een boeiende inkt in haar onderzoeksresultaten. Ook de studiedag "Paul Celan door de ogen van anderen", in samenwerking met Kazerne Dossin en Poëziecentrum vzw, kon plaatsvinden in de Kazerne Dossin te Mechelen. Het was een boeiende dag waarin leven en werk van Paul Celan centraal stonden en verschillende sprekers lieten zien op welke manier(en) Celan's oeuvre hen in hun werk geïnspireerd en beïnvloed heeft.

Daarna was het weer noodzaak om ons aanbod aan lezingen volledig online te voorzien. Niet elke lezing of wetenschappelijke bijeenkomst leende zich hiertoe. In deze nieuwsbrief vindt u dan ook enkele activiteiten terug die naar voorjaar 2022 uitgesteld werden.

We namen de beslissing om de periode van Pasen/Pesach als scheidingslijn te nemen tussen een online en een fysiek aanbod aan lezingen. Tot eind maart zullen al onze lezingen online doorgaan, en vanaf 28 april voorzien we onze activiteiten terug op de Stadscampus van de Universiteit Antwerpen. De lezingen blijven wel met *livestream* vanop afstand te volgen. Naar de toekomst toe mag u van ons een mengvorm van online lezingen en lezingen op de Stadscampus verwachten.

Ik verwelkom graag Adam Sax en Thomas Froy als nieuwe doctoraatsstudenten verbonden aan ons Instituut. Adam voert in academiejaar 2021-2022 met een Fulbright-beurs onderzoek uit in het kader van een dubbeldoctoraat met de University of Pennsylvania. Gedurende zijn onderzoeksverblijf aan het Instituut zal hij een hoofdstuk van zijn proefschrift schrijven over elegie in het late werk van de 20ste-eeuwse Duitstalige dichter Paul Celan. Het door FWO-Vlaanderen betoelaagde doctoraatsproject van Thomas Froy onderzoekt de notie van 'verblijven' in de twintigste-eeuwse Frans- en Duits-Joodse filosofie, met bijzondere aandacht voor het werk van Derrida, Levinas en Buber. Op pagina's 5-6 stellen Adam en Thomas hun onderzoek graag aan u voor.

De 14de editie van de UCSIA/IJS-Leerstoel voor Joods-Christelijke Relaties focust op het zeer actuele thema van milieu-ethiek en hoe dit vanuit de Joodse wet en theologie geconstrueerd kan worden. Samen met Kazerne Dossin organiseren we op 22 maart een lezing over wat Prof. Erik Thys de "psychogenocide" noemt: de massamoord op psychiatrische patiënten tijdens het naziregime. De uitgestelde lezing van de Franse schrijfster Elisabeth Bami wordt hernomen in een studiedag op 28 april over kinderen jeugdliteratuur die de Shoah in woord en beeld brengen. David Vermeiren plaatst in de 9de Herman Tob-lezing (19 mei) een vergeten kunstenaar van de Belgische naoorlogse abstracte kunst in de schijnwerpers: Kurt Lewy. De uitgestelde studiedag "Heidegger and Jewish Thought", tot slot, brengt op 7 juli belangrijke hedendaagse onderzoekers samen om vanuit verschillende perspectieven de interactie tussen Heideggers filosofie en het Joodse denken te bespreken. Dit alles en nog veel meer kan u ontdekken in deze nieuwsbrief.

Inschrijven voor onze activiteiten, zowel online als op de Stadscampus, blijft noodzakelijk en kan eenvoudig per e-mail naar ijs@uantwerpen.be.

Ik hoop van harte u dit semester, persoonlijk dan wel online, te mogen begroeten.

Prof. dr. Vivian Liska
Directeur

OVERAL INKRIMPING VAN DE JOODSE LEVENSRUIMTE – STEDELIJKE ERVARING IN DUIJS-JOODSE ZELFGETUIGENISSEN UIT BRESLAU GESCHREVEN TIJDENS HET 'DERDE RIJK'

Dr. Annelies Augustyns

Promotor UA Antwerpen: Prof. dr. Vivian Liska
Promotor VUB: Prof. dr. Arvi Sepp

Op zes oktober 2021 verdedigde Annelies Augustyns succesvol haar doctoraat met als titel *“Überall Einengung des jüdischen Lebensraums – Städtische Erfahrung in deutsch-jüdischen Selbstzeugnissen aus Breslau im ‚Dritten Reich‘*. In haar proefschrift onderzocht zij hoe de Duits-Joodse stedelijke ervaring tijdens het 'Derde Rijk' wordt gerepresenteerd in dagboeken en autobiografieën uit Breslau, zowel op tekstueel als op contextueel niveau. Zij toonde hierbij aan dat de stedelijke ruimte niet enkel als een sociaal gegeven mag worden beschouwd. In de context van vervolging en deportatie bleek de stedelijke ruimte namelijk een belangrijke factor voor segregatie en tevens een belangrijke schrijfstimulus te zijn.

Dat ruimtelijkheid niet alleen iets neutraals is, blijkt uit Duits-Joodse zelfgetuigenissen geschreven tijdens het nationaalsocialisme en vooral uit de geschiedenis van de stad Breslau, waar toen de derde grootste Joodse gemeenschap van Duitsland leefde (vandaag het huidige Wrocław). De relatie tussen 'Ariër' en 'Jood' in het 'Derde Rijk' was inderdaad gestructureerd in en door de ruimte. Exemplarisch in dit verband zijn de beruchte formules van Hitler, die streefde voor 'Lebensraum' voor het Duitse volk, dat hij beschouwde als een 'volk zonder ruimte'. Deze leefruimte werd echter een dodelijke ruimte voor de zogenaamde 'ongewenste' groepen onder het nazibewind.

De ruimtelijke politieke interventies – van de inkrimping tot de vernietiging van de Joodse gemeenschap van Breslau – zetten aan tot schrijven in dagboeken en autobiografieën die tot nu toe relatief weinig onderzocht werden. In dit doctoraat stonden de dagboeken van Willy Cohn en Walter Tausk alsook de autobiografieën van Karla Wolff, Anita Lasker-Wallfisch, Fritz Stern, Walter Laqueur en Kenneth James Arkwright centraal. Zij boden belangrijke inzichten in de relatie tussen het gebruik van de ruimte door de nazi's en de uitsluiting van zogenaamd *Gemeinschaftsfremde*. Het is exact de ervaring van deze veranderende ruimte en de weergave ervan in autobiografische verhalen die centraal stond dr. Augustyns' proefschrift. Zij toont aan welke plaatsen belangrijk werden, hoe deze tekstueel worden weergegeven, en hoe het diaristische of autobiografische ik de stad en de veranderingen ervaart en beschrijft:

Welke zintuiglijke gewaarwordingen hebben hun ervaringen gevormd en welke metaforen gebruiken zij? Dergelijke vragen zijn zelden gesteld in eerder onderzoek naar zelfgetuigenissen, ook al is het juist de ruimtelijke ervaring die mede het narratief construeert.

Voor het theoretisch kader van haar onderzoek waren de inzichten van de geokritiek (Westphal), de begrippen 'heterotopie' (Foucault) en 'strategieën en tactieken' (de Certeau) belangrijk. Op basis van deze concepten werd een eigen specifieke methodologische aanpak uitgewerkt. De Certeau's inzichten waren essentieel om na te gaan hoe ruimte wordt gebruikt en waargenomen, zelfs in marginale situaties. Foucaults begrip 'heterotopie' was eveneens van buitengewoon belang: in het leven van de Joodse slachtoffers waren er namelijk enkele plaatsen die een centrale rol speelden als plaatsen van ruimtelijke heroriëntatie, die een mogelijkheid boden tot tijdelijk verzet tegen ruimtelijke dominantie. Zo werden de Joodse begraafplaats en de synagoge, maar ook de mikwe, bibliotheek, barbier en de eigen woning cruciaal als laatste plaatsen voor Joden. Door een ruimtelijke bril op te zetten om de primaire bronnen te lezen, werd een nieuw licht geworpen op de ervaring van de steeds kleiner wordende levensruimte en de genre-specificiteit van Duits-Joodse zelfgetuigenissen onder het nationaalsocialisme.

EEN SOORT VREEMDHEID. KAFKA, BLANCHOT EN LITERAIRE VERVREEMDING

Dr. Sebastian Müngersdorff

Promotor: Prof. dr. Vivian Liska
Co-promotor: Prof. dr. Arthur Cools

In dit onderzoeksproject rond Franz Kafka en Maurice Blanchot staat het concept 'literaire vervreemding' centraal. De narratieve transformaties die Blanchot doorvoert op basis van zijn Kafka-lectuur, kunnen echter niet worden losgemaakt van een algemenere reflectie over een vreemdheidservaring. Verwijst de esthetische vervreemding naar een Marxistische vervreemding in de samenleving, betreft het een menselijke existentiële conditie van ruptuur, of mogen we dit gezien Kafka's Duits-Joodse achtergrond en de Franse na-oorlogse context waarin Blanchot actief was, niet losdenken van de 20ste eeuw en haar traumatische ervaringen van politiek ballingschap, vervolging, moord en massavernietiging?

Deze vragen tonen meteen een ambiguïteit in Blanchot's werk waarbij centrale termen als 'buiten', 'breuk' en 'ballingschap' allereerst worden ingezet voor het

kenmerken van de schrijf- en leeservaring. Een algemeen *désastre* van zinsverlies in de moderniteit lijkt daarbij over te vloeien in het *désastre* van Auschwitz. Dit proefschrift zal echter verdedigen dat de ambivalentie in Blanchot's werk net probeert te wijzen op het grote gevaar dat schuilt in een verwarring van deze twee vormen van *désastre*. Zowel via zijn literair werk als zijn theoretische essays, wijst Blanchot namelijk op een pre-ontologisch verschil waaruit een vreemdheid voortvloeit die niet gereduceerd kan worden tot een historische gebeurtenis, een kwestie van identiteit of een maatschappelijke ontwikkeling.

In het eerste deel van dit onderzoek wordt het begrip 'literaire vervreemding' verkend aan de hand van Kafka's kortverhaal 'De Jager Gracchus'. Door Max Brod's gepubliceerde versie te vergelijken met Kafka's handgeschreven manuscripten, worden de betekenisverschuivingen en de belangrijkste implicaties voor de Kafka-receptie aangegeven. Daarnaast wordt onderzocht welke rol Kafka speelt in het werk van Maurice Blanchot. De jager Gracchus, eeuwig gevangen tussen leven en een onmogelijke dood, wordt bij Blanchot niet alleen de uitdrukking van de menselijke existentie, maar Gracchus figureert ook als beeld van de schrijver: iemand die sterft in zijn werk, iemand die zijn leven opgeeft voor dode inkt op papier maar wie tegelijkertijd niet kan sterven, voortleeft als een soort geest op de boekenplank en bij elke lectuur opnieuw tot leven wordt gewekt.

In het tweede deel wordt deze literaire en existentiële vreemdheidsproblematiek verbreed naar een perspectief op de verhouding tussen literatuur en geschiedenis. In een vergelijking met Adorno's socio-historische benadering, wordt duidelijk dat Blanchot Kafka binnentrekt in een denkpoging die het ontologische project van het Westen op losse schroeven zet. Waar Adorno Kafka vooral gebruikt om bepaalde betekenissen te onderwerpen aan zijn cultuurkritiek, problematiseert Blanchot betekenisgeving *tout court*.

In het derde deel wordt nagegaan in hoeverre het Freudiaanse begrip van *Unheimlichkeit* kan worden gebruikt om Blanchot's vreemdheid te begrijpen. *Unheimlichkeit* staat kortweg voor het vreemde in het vertrouwde of het gekende dat plots vreemd wordt. De kelder of zolder in huis, een pop die lijkt terug te kijken, toeval dat geen toeval kan zijn, de dood die reeds in het leven woont. Blanchot's (anti-)roman *Thomas l'obscur* kan grotendeels langs zulke lijnen worden gelezen. Tegelijkertijd laat Blanchot echter zien dat zulke pogingen nog steeds een plaats proberen te geven aan een ambiguïteit die zonder plaats blijft. Het stichten van betekenis rust nu net in iets dat niet tot betekenis kan worden herleid.

In het vierde en laatste deel wordt het onderzoek toe-

gespitst op de vraag hoe Blanchot's radicale literatuuropvatting kan antwoorden op Adorno's befaamde dictum dat poëzie schrijven na Auschwitz barbaars zou zijn. Hoe verhoudt Blanchot's pre-ontologische vreemdheid die voorafgaat aan elke talige expressie, zijn Gracchusachtige vorm van overleven en de opvatting van schrijven als ballingschap zich tot het *désastre* van de twintigste eeuw, de nazistische poging om het vreemde uit te roeien, het bijhorende politieke ballingschap en het overleven van de slachtoffers?

HOME AS SPACE AND TEXT IN THE HEBREW BIBLE

Dr. Karolien Vermeulen

Promotor: Prof. dr. Vivian Liska
Postdoctoraal onderzoeksproject
betoelaagd door het FWO-Vlaanderen

Homes come in different formats: big or small, tangible or imaginative, friendly or violent. Whereas researchers tend to categorize them into dichotomies, the textual home spaces in the Hebrew Bible fall on a broad spectrum in between the two poles of the suggested oppositions. Even in texts such as the books of Leviticus, Deuteronomy, and Third Isaiah where the home space takes the form of an ideal more than that of an actual lived space, one cannot simply consider the home to be a construct of the mind defined by physical absence.

The books of Leviticus and Deuteronomy are well-known for their prescriptive nature. They contain "virtual words, awaiting realization" (Vermeulen 2015, 159). What should people do in the Promised Land? How should they behave? The world envisioned in these books is an ideal world. If all commandments and regulations are followed, this is how things will be (Lundbom 2013, 65–66). An analysis of selected passages from these books reveals that the world-building of Leviticus and Deuteronomy is rather straightforward: a matrix text-world in which a speaker addresses an audience and a sub-world in which God's commandments are voiced. The two are deictically separated from each other, with actions in the matrix text-world only serving to give characters access to the sub-world, not to actually influence, let alone co-construct it, in one way or another. The character God creates the sub-world for the human characters as a self-contained space, presented as fact rather than as negotiable or modal. Thus, the world-building construes the notion of an ideal, not necessarily that of a home. That readers do identify this sub-world as a home space

is due to the appearance of lexical items associated with home and its sociopsychological connotations (think of 'house,' 'offspring,' 'produce,' 'peace,' etc.). It is these very words and their accompanying undertones that ground the created sub-world in the matrix text-world, and in extension in the discourse world, adding a certain physicality to what would otherwise be a mere mental construct. In other words, the constellation of text-worlds in Leviticus and Deuteronomy separates the human characters, and with them the readers projecting themselves into the characters, from an ideal world. Simultaneously, the vocabulary associated with a home discourse renders the ideal space into a potential home.

This picture of home in Leviticus and Deuteronomy is similar to that found in Third Isaiah, with one major difference. The ideal home of the Pentateuchal books is within reach. The people are at the physical threshold of the Promised Land when its text-world is built. By contrast, Third Isaiah presents a future that has no specified date yet abounds in intertextual allusions (Schultz 2010) and imagery. The biblical text offers a glimpse into a world and a home that the speaker (i.e., the persona of the prophet) and its audience (first, the ancient audience) will never be part of. To overcome this inaccessibility, a blended world is built alongside the text-world of the future home. The metaphors enriching the former serve to understand the nature of the latter. As such, readers might evaluate the ideal home space of Third Isaiah as more familiar, secure and a means of personal identity than the 'simple' home around the corner of Leviticus and Deuteronomy. However, this difference is only one of degree; in the end the three texts represent textual spaces that qualify as ideal homes.

ARBA'AH VE-ESRIM: PARATEKST EN CONTEXT IN DE RABBIJNENBIJBELS (1517–1525)

Drs. Johannes van Nes

Promotor: Prof. dr. Vivian Liska
Co-promotor: Dr. Theodor Dunkelgrün

Mijn werk van afgelopen periode is een analyse van het voorwoord uit de Hebreeuwse grammatica *Miknei Avraham* uit 1523 door de geleerde Abraham de Balmes en gedrukt door de Antwerpse drukker Daniël van Bombergen (1483–1553). In Daniëls drukkerij, tussen het San Marco en het Santa Formosaplein in Venetië zagen tussen 1516 en 1548 ongeveer 230 Hebreeuwse titels het licht. Daniël had een passie voor Hebreeuws en was met voorsprong de grootste drukker van judaica uit zijn tijd. Behalve commerciële motieven had hij ook een minder bekende

drijfveer, die hij blootlegde in zijn voorwoord voor *Miknei Avraham*: zijn geloof in de Hebreeuwse oertekst van het Nieuwe Testament en zijn hoop dat die teruggevonden zou worden. De letters van die Hebreeuwse oertekst moesten volgens hem – en volgens veel hebraïsten uit die tijd – diepe goddelijke geheimen bevatten. Goedbedoelde pogingen om het Nieuwe Testament naar het Hebreeuws te vertalen, konden deze geheimen niet ontsluiten; daar waren de originelen zelf voor nodig. Daarom wenste Daniël dat iedereen Hebreeuws zou leren en indien mogelijk op zoek zou gaan hiernaar. In zijn voorwoord spreekt hij zelfs schande over het feit dat het christendom dit niet al lang in bezit heeft. Waar waren de woorden van Jezus in hun pure, onvertaalde Hebreeuwse oervorm? En was het christendom haar naam wel waardig: men kon de naam van Jezus niet eens spellen in de heilige taal? Het was Daniël menens, zo blijkt uit zijn voorwoord:

Hoe geweldig zou het zijn voor de student van deze heilige taal, als dit goddelijke werk aan het licht zou komen? Er zou in onze tijd evenveel gejuich over zijn als toen ten tijde van koning Hizkia de Pentateuch werd gevonden die ook jarenlang verborgen had gelegen.* Ik denk, wanneer iemand de teksten zou publiceren die de apostelen in het Hebreeuws hadden geschreven, dat het ons niet minder in vervoering zou brengen dan wanneer het kruis van de Heer zou worden teruggevonden.... *(dat had eigenlijk koning Josia moeten zijn, vlg. 2 Kon 22)

... soms verkopen we zoveel van onze werken, terwijl we onszelf eigenlijk te schande maken: we noemen onszelf christenen maar we weten niet eens hoe de naam van onze Heer Jezus in het Hebreeuws geschreven wordt.... Beste lezer, schenk uw volle aandacht hieraan, opdat op een dag uw naam aan de onsterfelijkheid wordt gewijd, wanneer u het (Hebreeuwse) Nieuwe Testament vindt."

Het idee om vermeende Hebreeuwse oerteksten van het Nieuwe Testament te gaan zoeken op zolders en kelders ver weg, dat klinkt vandaag wat bizar. Maar in de vroege zestiende eeuw stond men veel dichter bij de filosofie van het 'terugclaimen' voor het christendom van bijvoorbeeld het heilig land of het heilig graf, of in de renaissance-tijd van Daniël van Bombergen: de Hebreeuwse oertekst van Mattheüs. Paus Nicolaas V had er halverwege de vijftiende eeuw vijfduizend dukaten vindersloon voor uitgelooft, evenveel als Daniël zou moeten betalen voor een verlenging van zijn drukkerslicentie in 1525. Hij lijkt wel in de kruistochten zelf te vertoeven als hij het vergelijkt met de vondst van het heilige kruis. Voor hem moest het hele Nieuwe Testament in 'de Hebreeuwse originelen' gewoon ergens verborgen liggen, klaar om gevonden en geclaimd te worden – als het tenminste nog niet verloren was gegaan in oorlogen, waarschuwt hij. Dankzij de populariteit van de *Kerkgeschiedenis* van

Eusebius van Caesarea (*Ekklesiastikè Historia* uit de vierde eeuw), waarvan er voor het jaar 1500 alleen al acht edities gedrukt waren, wist men dat Hebreeuwse originelen bestaan moesten hebben, dus – dacht Daniël – waarom niet het hele Nieuwe Testament? Gewagen rabbijnse tradities niet van ‘rollen van de ketters’ die verbrand dienden te worden omdat Gods naam erin voorkomt (B Shab 116A)? Bij vergelijking met de Tosefta (T Shab 13,5) blijkt dat het gaat om christelijke teksten, wellicht evangelieteksten in het Hebreeuws. Het is goed mogelijk dat Daniëls medewerkers voor de Talmoed hem hierover verteld hadden. Trouwens, als profeten zich voor het Oude Testament al van die heilige taal mochten bedienen met die Hebreeuwse letters vol mysterie, hoeveel te meer moest diezelfde taal dan niet aangewend zijn geweest voor “de woorden van de zoon van de Allerhoogste” zelf, zoals Daniël schrijft? In de zestiende eeuw leek het een erg legitieme vraag: wat was het christendom waard zonder de zoektocht naar het Hebreeuwse Nieuwe Testament? Dit is één van Daniëls belangrijkste parateksten, omdat het iets belangrijks laat zien over wat hem dreef; dat en de inkomsten van zijn drukkerij natuurlijk.

A CONTINUUM OF LOSS: THE LONGUE DURÉE OF JEWISH MOURNING IN TWENTIETH-CENTURY ELEGY

PhD. Stud. Adam Sax

Dissertation Chair: Dr. Max Cavitch
(University of Pennsylvania)
Dual Degree Promotor: Prof. Dr. Vivian Liska
Doctoral work funded by a grant from
the U.S. Fulbright Program
(2021-2022)

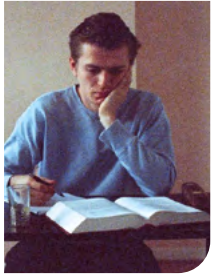
When there are so many we shall have to mourn,
when grief has been made so public, and exposed
to the critique of a whole epoch
the frailty of our conscience and anguish,

of whom shall we speak? For every day they die
among us, those who were doing us some good,
who knew it was never enough but
hoped to improve a little by living.

These words—the opening strophes of W.H. Auden’s “In Memory of Sigmund Freud”—frame the concerns of Sax’s dissertation on Jewish loss and mourning in the mid-twentieth century. Auden, though himself not Jewish, attends to core parts of Jewish loss in his elegy for one of

the century’s greatest Jewish thinkers. These lines express how there is too much to mourn; how we are too weak to mourn at this scale; how our efforts to improve the world we have are in vain in the face of overwhelming death; and how we are painfully *aware* of our weakness when it comes to mourning. The mid-twentieth century—roughly, 1930 to 1970—is a period of large-scale, systematic, destructive events. Top of mind for Sax’s project is the Holocaust, *Shoah*, or (Sax’s preferred term) *Khurbn* [destruction]. Yet this event cannot be excised from the larger Second World War, as well as from other contemporary events like the Stalinist purges, post-colonization, Mao’s Cultural Revolution, the Armenian genocide, and the *Nakba*. We could go on. Such immense loss inspired and continues to inspire concerted efforts to make sense of and to measure loss. These efforts raise questions as to the very possibility of measuring loss at all.

Sax’s project takes elegy—a poetic form of loss and mourning—as its main site of investigation. He reads the elegies of poets Paul Celan (1920-1970), Adrienne Rich (1929-2012), and Kadya Molodowsky (1894-1975) as sites of mourning which, while personal and singular, address Jewish loss over time. For this reason, Sax returns repeatedly to the idea of the *longue durée* of *Jewish mourning*. He is interested in how the immediacy of personal loss intermingles with loss as suffered over time, that is, the *longue durée* of loss. At the same time Sax attends to the specific challenges of the singular death in the face of mass death, of massive loss. While elegies are often thought of as poems by the living *for* the dead—where the living look back upon the dead—and as poems that commemorate the dead and console the living, Sax’s work takes a contrary approach. Sax understands the elegy as a text that *struggles* with mourning, that does not produce cogent outcomes of “successful” mourning where the mourner is relieved of bereavement. Indeed, his project challenges notions of “successful” mourning, beginning with Freud’s own in “Mourning and Melancholia” (1915). In short, Sax works to trouble *common* binaries and tropes of mourning: mourning versus melancholia; elegies as poems of remembrance and consolation. Instead, consider the inextricability of melancholia from mourning, and the elegy as a poem “about being left behind” (Cavitch 2007). If the elegist *qua* mourner follows behind the deceased, then there is a necessary “holding-onto” in mourning: continuing on means sticking with the dead. “When there are so many we shall have to mourn”—such as in the wake of the *Khurbn*, where sheer numbers overpower our ability to attend to each and every loss—these Jewish elegists find ways to hold onto those whom we cannot yet mourn, whom we have not yet had *time* to mourn.

DWELLING IN TWENTIETH CENTURY FRENCH AND GERMAN JEWISH PHILOSOPHY

Drs. Thomas Froy

Promotor: Prof. dr. Liska Vivian
Co-promotor: Prof. dr. Arthur Cools
Doctoraal onderzoeksproject betoelaagd door
het FWO-Vlaanderen

Thomas Froy's research is concerned with the notion of dwelling. Focusing on three essential questions – why does dwelling remain necessary?; what is the experience of dwelling?, and what is the space of dwelling? – he reads the work of Emmanuel Levinas, Jacques Derrida and Martin Buber in order to understand what it means to dwell today.

Since at least early modernity, the places we call home have become less secure and stable. Where once we might think of our place of birth as an original, fundamental part of our identity, the security and stability of those places has been radically called into question. Be it the ambiguous 'liberation from place' provided by new technologies which allow us to connect over great distances or the various forms of violence which force people from their homes, when we think about what it means, today, to be at home, it is difficult to think of simple, safe, security.

Should we dispense entirely with the notion of dwelling? If we no longer dwell in a particular place, but – by will or by force – move from place to place, connecting with others, can we really say that we still dwell? If we dwell, do we still have a sense of community such that our dwelling place is 'our own'? Is there nothing left – nowhere, no place, no time – for dwelling?

Emmanuel Levinas provides an emphatic answer those who might consider dwelling unnecessary or obsolete: dwelling remains absolutely necessary, because dwelling provides refuge. Levinas' work certainly recognizes, in today's world, the impossibility of a safe and secure home; yet it is precisely the dangers of an unstable and insecure world which necessitate dwelling and the provision of refuge or shelter. It is precisely because those places which once provided safety and security have had their very existence called into question that dwelling remains necessary insofar as it can provide refuge or shelter.

Jacques Derrida's retheorization of dwelling as hospitality contributes a forceful reorientation of the debate on dwelling: his late work confronts the reader with a radical formulation – dwelling without hospitality is not dwelling at all. Dwelling, for Derrida, need not recover lost traditions or cultivate practices of tolerance: instead, we must understand dwelling as a fundamental experience – the experience of giving and receiving hospitality.

In the work of Martin Buber, we find a theorization of the space of dwelling which, in some regards, is anachronistic with regard to today's dwelling places. Insofar as Buber thinks of dwelling as a place of rootedness and origin, his work is inaccessibly distant for many modernists; to the extent, however, that Buber thinks of space as a means for collaboration – with relatives, friends, neighbours, strangers, even enemies – his work presents the contemporary reader with a certain necessary optimism. For Buber, we may be far apart, but thus we have the space to collaborate on something larger than each of us.

Rereading the works of these essential thinkers can help us to understand what it means to dwell today, and to think what it might mean to dwell tomorrow.

Terugblik 2020-2021

Inaugurele lezing 2020-2021

TOWARDS A GLOBAL HISTORY OF THE HEBREW BOOK: THE VIEW FROM 16TH-CENTURY ANTWERP

Dr. Theodor Dunkelgrün
University of Cambridge

15 oktober 2020

Op donderdag 15 oktober 2020 gaf Dr. Theodor Dunkelgrün (University of Cambridge) de inaugurele lezing van het Instituut voor Joodse Studies voor het academiejaar 2020-2021 met als titel *Towards a Global History of the Hebrew Book: The View from 16th-Century Antwerp*. Het zestiende-eeuwse Antwerpen was immens belangrijk voor de geschiedenis van het Hebreeuwse Boek en de vroegmoderne Hebreeuwse wetenschap. In zijn lezing trachtte Dr. Dunkelgrün de geschiedenis van het Hebreeuwse Boek in het zestiende-eeuwse Antwerpen te heroverwegen in het licht van nieuwe richtingen in de studie van vroegmoderne materiële cultuur, bijbelwetenschap en wereldgeschiedenis. Deze online lezing werd ingeleid door toenmalig decaan Prof. Luc Duerloo en bijgewoond door een 150-tal toehoorders van over de hele wereld.

Internationaal online seminarie

REGINE ROBIN : DE L'ÉCRITURE MIGRANTE A LA "CYBERFICTION"

In memoriam: Régine Robin, 1939-2021

3-4 mei 2021

Seminarie georganiseerd in samenwerking met de Auschwitz Stichting en met de financiële steun van de Raad Dienstverlening en het Departement Letterkunde van de Universiteit Antwerpen.

Suite au Covid, notre hommage international à Régine Robin avait été reportée de 2020 à 2021. Le malheur voulut que notre invitée, souffrant d'une grave maladie, décédât subitement le 3 février 2021 à Montréal. Notre journée en prit des accents très personnels, avec une série d'hommages par des chercheurs qui l'ont côtoyée pendant plusieurs années. Ainsi, Daniel Dumontet, spécialiste de la littérature canadienne et de l'écriture migrante, revint sur sa rencontre initiale avec la professeure et auteure Régine Robin. Née à Paris à la veille de la Seconde Guerre mondiale, Régine Robin est restée à ses yeux l'infatigable intellectuelle qui s'intéressa à l'émergence d'un canon spécifiquement « migrant » au Québec, pendant qu'elle se dévoua à l'enseignement et à l'écriture fictive d'une façon originale. Entre autofiction et « écriture mémorielle », les écrits fictifs sont aux yeux de Susan R. Suleiman emblématiques de la littérature de la Shoah et de la « génération 1.5 », concept désormais incontournable dans les études sur la mémoire de la Shoah.

Deux communications avaient trait à des « jumelages » de l'auteure unique en son genre : Hervé Sanson fait dialoguer l'œuvre de Robin avec celle du théoricien et romancier juif-tunisien d'Albert Memmi, pendant que Kathleen Gysseis voit des convergences entre *Le Dernier des Justes* d'André Schwarz-Bart et l'écriture de *L'Immense Fatigue des pierres*, par moment « oulipienne » de Régine Robin. En effet, admirative de Georges Perec, parmi de nombreux autres grands auteurs de la littérature française et francophone du siècle dernier, Robin livre avec *La Québécoise*, soutient Christopher Ippolito, une pérégrination sur l'exil, pendant que Stella Behar, illustre en quoi *L'Immense Fatigue des pierres* est une cyberfiction, tant la réflexion sur ce qui reste d'Auschwitz est projeté dans un temps sidéral. La question de la langue surgit aussi dans la communication de Christa Stevens qui lit le Derrida du *Monolinguisme de l'autre* ou *La prothèse de l'origine* (1996) conjointement avec *Le Golem de l'écriture* de Robin (1997) : le golem étant lui-même déjà un « homme-prothèse », les deux intellectuels jouent constamment avec les notions du déplacement et du remplacement, de la substitution et de la translation de leur dire in/authentique et en perpétuel mouvement.

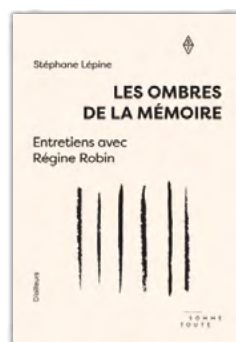

Régine Robin © Francesca Mantovani

Le rapport à la langue ensevelie, le Yiddish, est au centre de la rencontre virtuelle et posthume d'Elizabeth Brami, auteure de la jeunesse et spécialement portée sur la question de la Shoah pour les jeunes lecteurs dont l'amour de la langue maternelle, absente-présente, pointille une œuvre au carrefour de plusieurs temps et espaces. Enfin, deux Montréalaises nous ont rejoints, l'une étant l'héritière directe du contact privilégié avec Régine Robin, Catherine Mavrikakis qui nous évoqua de manière troublante la dernière visite à Robin, pendant qu'Agata Mozolewska explore la fascination robinienne pour Patric Modiano. Le dernier livre de Robin, *Ces lampes qu'on a oublié d'éteindre* est un hommage au romancier de *Dora Bruder*, de *La Place de l'étoile*. Robin reste la grande et passionnante « passante » de cultures et de langues, de structures narratives et de savoirs en dialogue. Elle avait prévu sa « disparition » et avait terminé à temps son essai qui vient de paraître à titre posthume : *Les ombres de la mémoire, Entretiens avec Régine Robin** sera débattu dans un deuxième hommage international, cette fois-ci à Montréal.

Les actes de la journée feront partie d'un Collectif intitulé Chantiers Robin, à paraître chez Brill, sous la direction de Kathleen Gysseis et Christa Stevens.

Prof. dr. Kathleen Gysseis
Universiteit Antwerpen

*LEPINE, Stéphane, *Les ombres de la mémoire, Entretiens avec Régine Robin*. Montréal : Editions somme toute, 2021.

Online internationale studiemiddag

13de CONTACTDAG JOODSE STUDIES VAN DE LAGE LANDEN

20 mei 2021

De dertiende Contactdag Joodse Studies van de Lage Landen stond aanvankelijk gepland voor 14 mei 2020 maar werd in verband met Covid-19 uitgesteld in de verwachting deze een jaar later op campus te laten doorgaan. Uiteindelijk moesten we beslissen om op 20 mei 2021 een online Contactmiddag te organiseren. Gelukkig wisten de presentatoren - zowel jonge als senior onderzoekers - hun ingekorte spreektijd goed te benutten met interessante presentaties over lopend en afgerond onderzoek. De deelnemers hadden hun thuisbasis in België, Nederland, Polen, Spanje en Oostenrijk en kwamen uit verschillende disciplines: naast historici was er een kunsthistoricus, een communicatiewetenschapper en een archivist-onderzoeker.

De eerste sessie ging over Joodse sociale mobiliteit in zijn algemeenheid en Joodse economische en vakbondsactiviteiten in de diamantindustrie in het bijzonder. Sietske van der Veen presenteerde haar onderzoek naar de sociale mobiliteit van ruim 400 prominente Joden in Nederland en Nederlands-Indië en liet zien hoe zij in de periode 1880-1940 via hun werk, woonplaats, onderwijs, huwelijk en familienetwerken sociale stijging doormaakten. Joris Kok vertelde over zijn onderzoek naar de sociale mobiliteit van Amsterdamse, Joodse diamantbewerker. Hij liet aan de hand van de lidmaatschapskaarten van de Algemene Nederlandse Diamantbewerkerbond zien hoe beroepsmobiliteit zich voltrok en welke rol familieverbanden daarbij speelden. Donald Weber gaf inzicht in het project *A World of Diamond* dat het erfgoed, zowel

materieel als immaterieel, van diamantbewerker in Nederland, België en Frankrijk verzamelt, beschrijft en aan het publiek presenteert met hulp van verschillende digitale technieken.

Het relatief onontgonnen terrein van de positie van niet-Europese Joden in België en Nederland kwam aan bod in de tweede sessie. Thomas Verbruggen lichtte ons in over zijn project over niet-Europese ambulante handelaren in België en daarbuiten (1880-1930), waarbij hij speciaal aandacht besteedde aan de migratietrajecten van de Joodse rondreizende handelaren, onder andere uit het Ottomaanse Rijk. Met de presentatie van Amal Ihkan maakten we een sprong naar het heden: zij presenteerde haar onderzoek - voor een groot deel gebaseerd op interviews - naar de verhouding tussen de Joodse en Marokkaanse identiteit van Joodse Marokkanen in Nederland en België.

Na een korte sessie waarin een aantal boeken gepresenteerd werden (zie kadertje) ging het programma verder met de derde sessie die de periode van de 16de tot de 18de eeuw bestreek. Dagmara Budzioch gaf een beschouwing over een aantal schitterend geïllustreerde Esther-rollen, geproduceerd in Amsterdam in de 17de en 18de eeuw, waarbij ze wees op inspiratiebronnen van buiten de Joodse gemeenschap. Juan Lorenzo Castro gaf in zijn presentatie inzicht in de rol van Sefardische zakenlieden in Antwerpen die optraden als financiële dienstverleners voor het Spaanse Habsburgse Hof in de 16de en 17de eeuw.

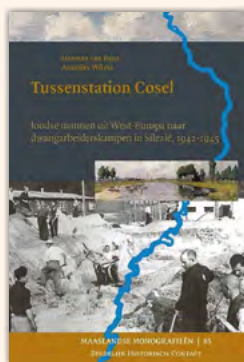
De vierde en laatste sessie was gewijd aan de levensverhalen van Joden in Antwerpen en Brussel tijdens de Tweede Wereldoorlog. Wolfgang Schellenbacher liet zien hoe het letterlijk in kaart brengen van vestigingsplaatsen van uit Oostenrijk gevluchte Joden in Antwerpen meer inzicht geeft in hun levensverhalen tijdens de oorlog. De levensverhalen van Antwerpse Joodse mannen die

Een Schitterende erfenis. 125 jaar nalatenschap van de Algemene Nederlandse Diamantbewerkerbond, Karin Hofmeester (ed.) Amsterdam University Press, 2019.

Kazerne Dossin. Holocaust en mensenrechten Winne Goby, Ann Mestdag (red.) Rubinstein Publishing Bv, 2019.

Tussenstation Cosel: Joodse mannen uit West-Europa naar dwangarbeiderskampen in Silezië, 1942-1945 Herman van Rens en Annelies Wilms, auteurs Maastrandse monografieën nr. 85, 2020

De ster en het kruis. De Gereformeerde Jodenending in Antwerpen en Brussel (1931-1948) Jan Maes, auteur Stichting voor de Eigentijdse Herinnering, 2020

dwangarbeid moesten verrichten in Noord-Frankrijk stonden centraal in de presentatie van Dorien Styven. Ook deze levensverhalen en die van hun gezinnen die achterbleven worden zo veel mogelijk gedocumenteerd met behulp van interviews, archieven, foto's en objecten die zowel voor wetenschappelijk onderzoek als voor een breder publiek toegankelijk zullen worden gemaakt. Het levensverhaal van Helga Zweig, die als jonge Joodse vrouw haar ouders en verschillende andere Joden aangaf bij de Sipo-SD, stond centraal in de presentatie van Jan Maes. Hij onderzocht haar activiteiten tijdens de oorlog, haar beweegredenen en haar levensverhaal na de oorlog.

De 13de Contactmiddag was ondanks het online karakter toch een belangrijk moment van uitwisseling, met als hoogtepunt het contact tussen Herman van Rens en Annelies Wilms, die de avondlezing verzorgden over 'Tussenstation Cosel. Joodse mannen uit West-Europa naar dwangarbeiderskampen in Silezië, 1942-1945', en een nazaat van één van de mannen die op station Cosel konden uitstappen en zo de oorlog overleefden.

Internationale studiedag

PAUL CELAN DOOR DE OGEN VAN ANDEREN

21 oktober 2021, Kazerne Dossin

Internationale studiedag in samenwerking met Kazerne Dossin, Poëziecentrum vzw en het Österreichisches Kulturforum Brüssel.

Paul Celan door de ogen van anderen, en in de harten van velen

In 2020 zou de Joodse dichter Paul Celan, één van de belangrijkste Duitstalige auteurs van de twintigste eeuw, honderd zijn geworden. Dat was wereldwijd aanleiding voor allerlei Celan-herdenkingen en symposia. Ook in de Lage Landen, één van de weinige taalgebieden waarin de poëzie van deze dichter in haar geheel in vertaling beschikbaar is, mocht die datum niet onopgemerkt voorbij gaan. Daarom sloegen Kazerne Dossin, het Instituut voor Joodse Studies van de Universiteit Antwerpen en Poëziecentrum, met de gewaardeerde ondersteuning van het Österreichisches Kulturforum Brüssel, de handen in elkaar voor een namiddag en avond rond het leven en werk van Celan. Wegens de Covid-19-pandemie kon de dag pas een jaar later plaatsvinden, namelijk op 21 oktober 2021.

Onder de titel 'Paul Celan door de ogen van anderen' werden sprekers verzameld die in hun lezingen lieten zien op welke manier het werk van Celan andere kunstenaars uit verschillende disciplines geïnspireerd en beïnvloed

heeft. Na de verwelkoming door adjunct-directeur Veerle Vanden Daelen van Kazerne Dossin, en een toelichting bij de opzet van de studiedag door Carl De Strycker, directeur van Poëziecentrum, opende professor Vivian Liska de namiddag. In haar lezing ging zij in op de verwantschap tussen het werk van de Oostenrijkse schrijver Robert Schindel en dat van Celan. Zij maakte duidelijk op welke manier Schindel zich verhoudt tot zijn voorbeeld. Daarop volgde een videoboodschap van Schindel, die uitlegde welke betekenis Celan voor zijn dichterschap heeft en een aantal gedichten las waarin hij expliciet aan zijn voorbeeld refereert. In de volgende lezing onderzocht professor Ton Naaijkens voorbeelden van beeldende kunst die ontstaan zijn naar aanleiding van de poëzie van Celan. Hij behandelde een hele reeks kustenaars (Gisèle Celan-Lestrange, Anselm Kiefer, Maria Lassnig, ...) die op één of andere manier verwijzen naar Celan, om te eindigen met het werk van Jan Mulder, van wie 's avonds in Dossin een tentoonstelling opende. De volgende spreker was dichter Erik Lindner, die in zijn lezing naging op welke manier Celan zijn eigen schrijverschap beïnvloed heeft. Hij vatte zijn ervaring met Celans poëzie krachtig samen toen hij stelde: 'Goede poëzie werkt als een zweep, sterke poëzie, zoals die van Paul Celan, leert hoe je van jezelf een steen moet maken opdat de stok waarmee je geslagen wordt, breekt.' Vervolgens kwam Bosse Provoost aan het woord, de theatermaker die samen met Ezra Veldhuis in 2019 de voorstelling *Matisklo* maakte, gebaseerd op de laatste drie bundels van Celan. Hij legde uit hoe zij de abstracte lyriek

hadden proberen om te zetten in scenische beelden. De namiddagssessie werd afgesloten door dichtster Charlotte Van den Broeck, die getuigde welke indruk de 'Todesfuge' destijds als student op haar maakte – 'een hamerslag', noemde ze die ervaring. Dit gedicht, zo zei ze, is de aanzet geweest voor haar eigen dichterschap, waarna ze als hommage enkele gedichten uit Celans *Mohn und Gedächtnis* voorlas, zowel in het Duits als in de vertaling van Ton Naaijken.

Er werd die dag niet alleen gesproken over hoe inspirerend Celan is geweest voor verschillende schrijvers en kunstenaars na hem, daar werd ook een voorbeeld van getoond. In de vooravond volgde namelijk de vernissage van 'De meridiaan van het hart', een expo waarin de Nederlandse kunstenaar Jan Mulder schilderijen presenteerde die tot stand kwamen naar aanleiding van zijn lectuur van gedichten van Celan. Ton Naaijken hield een openingsrede, de kunstenaar zelf gaf enige toelichting bij zijn monumentale doeken en het publiek liet zich in tekst en beeld onderdompelen in de wereld van Celan.

Besloten werd de dag met een avondlezing door Ton Naaijken. In zijn voordracht 'Celan en het licht. Jodendom, lichtdwang en dood in het werk van Paul Celan' zoomde hij in op de laatste reeks gedichten van de dichter, die ontstonden kort voor diens dood. Naaijken ging in op de inzet van deze verzen, legde verbanden tussen de gehanteerde metaforiek en de biografie – en met name de geestesziekte – van de dichter, en interpreteerde de hermetische gedichten als een aankondiging van Celans zelfgekozen einde.

Met dat indringende besluit was ook een einde gekomen aan een bijzondere Celan-dag waarin duidelijk werd hoe sterk deze dichter andere kunstenaars aanspreekt. We zagen hem door de ogen van anderen en de conclusie kan alleen maar zijn dat hij leeft in de harten van velen.

Een sfeerportret van de studiedag is te vinden via:
<https://vimeo.com/648652251>

Carl De Strycker
Poëziecentrum vzw

Samenwerking van het Instituut voor Joodse Studies aan volgende online wetenschappelijke bijeenkomsten:

Nature and Jews: Approaching German-Jewish Environmental History

26-28 januari 2021

The Annual International Conference of the Leo Baeck Institute Jerusalem

In samenwerking met de Heinrich Böll Foundation in Israël, het Moses Mendelssohn Center for European-Jewish Studies, de Open University of Israel en de Academische Werkgroep van het Leo Baeck Instituut in Duitsland, organiseerde het Instituut voor Joodse Studies deze online conferentie.

Defining Antisemitism: Expectations and Fallacies

9 mei 2021

In samenwerking met het Vidal Sassoon International Center for the Study of Anti-Semitism (SICSA), het Departement Joodse Geschiedenis en Hedendaags Jodendom van Hebrew University, het Stephen Roth Institute for the Study of Contemporary Antisemitism and Racism, Tel Aviv University en het Van Leer Jerusalem Institute, organiseerde het Instituut voor Joodse Studies deze online paneldiscussie tussen Prof. Stefanie Schüler-Springorum (Center for Research on Antisemitism (ZfA), Berlin), Prof. Amos Morris-Reich (Tel Aviv University) en Dr. Raef Zreik (The Van Leer Jerusalem Institute).

The Bible and Human Rights: Law, Literature, and Political Thought

8-9 June 2021

Internationale conferentie van het Center for Bible, Culture, and Modernity (CBCM)

Can we speak of human rights in the Bible and is the Bible relevant to contemporary discussions of human rights? Special attention was given to the interrelationship between law and literature in

diverse biblical texts and to the ways in which the Bible has been evoked in reflections on basic human rights in modern literature and thought.

Conference organized by The Center for Literary Studies (The Hebrew University of Jerusalem); The Center for Bible, Culture, and Modernity (CBCM); The Institute of Jewish Studies (University of Antwerp); The Program in Judaic Studies (Princeton University); and The Department of Comparative Literature (Hebrew University).

“Antisemitism, I consider it an inheritance from the father to the son.” - Else Lasker-Schüler’s Fragment “Der Antisemitismus” and its Different Versions

13 juni 2021

The 3rd Else Lasker-Schüler Lecture

In samenwerking met het Leo Baeck Institute Jerusalem, het Franz Rosenzweig Minerva Center en het Departement Duits van Hebrew University, organiseerde het Instituut voor Joodse Studies deze derde editie van de jaarlijkse Else Lasker-Schüler lezingenreeks. Gastspreker was Prof. Alfred Bodenheimer van de Universiteit van Bazel. Op zijn lezing volgde een respons door Sabrina Habel en Prof. Benjamin Pollock (Franz Rosenzweig Minerva Research Center, The Hebrew University of Jerusalem).

Veel van onze lezingen zijn online te herbekijken op het YouTube-kanaal van het Instituut voor Joodse Studies (toegankelijk via www.uantwerpen.be/ijs).

Voor de taalcursussen schrijft u zich in bij het Instituut voor Joodse Studies. De taalcursussen lopen over het hele academische jaar. De cursussen Joodse Studies lopen over één semester (met uitzondering van Studium Generale Joodse Studies).

CURSUS	CURSUSGELD°	LEERKRACHT	DAG	UUR	LOKAAL*	1STE LES 2de SEM. 21-22
Hebreeuws I	€ 150 (€ 90)	A. Malinsky	Maa	18.00-19.30	s.R.201 & online	14/02
Hebreeuws II	€ 150 (€ 90)	A. Malinsky	Maa	19.45-21.15	s.R.201 & online	14/02
Leesgroep Hebreeuws	GRATIS	A. Malinsky	Dond	19.00-20.00	online	enkel 1ste sem.
Jiddisch I	€ 150 (€ 90)	P. Gybels	Dond	13.30-15.00	s.C.206	17/02
			Dond	18.00-19.30	s.C.203	17/02
Jiddisch II	€ 150 (€ 90)	P. Gybels	Dins	13.30-15.00	s.C.203	15/02
			Dins	19.00-20.30	s.C.203	15/02
Jiddische Leeskring	GRATIS	P. Gybels	Woe	19.30-21.30	s.R.112	23/02

* Toegang tot gebouw R via Rodestraat 14, 2000 Antwerpen. Gebouw C is toegankelijk via de Prinsstraat 13, 2000 Antwerpen.

INSCHRIJVEN gebeurt door middel van het **inschrijvingsformulier** dat u rechtstreeks kan invullen op onze website: www.uantwerpen.be/ijs.

Het cursusgeld schrijft u over op het rekeningnummer **IBAN BE02 7350 0853 1540** (BIC KREDBEBB) van het Instituut voor Joodse Studies UAntwerpen, p.a. Prinsstraat 13, 2000 Antwerpen, met als mededeling: cursus +naam.

°Het bedrag tussen haakjes betreft het verminderde cursusgeld. Hiervoor komen in aanmerking:

- studenten
- werkzoekenden / uitkeringsgerechtigden
- mindervaliden met een inkomensvervangende tegemoetkoming
- 60+
- personeel UAntwerpen

De taalcursussen kunnen enkel nog per gewone overschrijving betaald worden (geen opleidingscheques).

Het IJS is niet erkend om een attest voor het verkrijgen van betaald educatief verlof uit te vaardigen.

Voor de cursussen Joodse Studies schrijft u zich in op de studentenadministratie.

Alle aangeboden cursussen kunnen afzonderlijk als keuzevak gevolgd worden door de studenten Letteren en Wijsbegeerte (in te passen in de vrije ruimte). De aangeboden cursussen kunnen ook afzonderlijk worden gevolgd door studenten uit een andere studierichting of door niet-studenten door middel van het afsluiten van een creditcontract.

Cursussen 2de semester	Cursusgeld°	Docent	Dag	Uur	Lokaal*	1ste les 2de semester
Studium Generale Joodse Studies *	283.6 €	J. Yeshaya e.a.	Donderdag	20.00 – 22.00	s.R.007 e.a.	24/02
Littérature française hors France (Moyen Orient, Afrique, Antilles)	319.3 €	K. Gyssels	Woensdag	13.00 – 16.00	s.C.201	16/02

* Toegang tot gebouw R via Rodestraat 14, 2000 Antwerpen.

** Het Studium Generale bestaat uit een inleidende les gegeven door Dr. Joachim Yeshaya, gecombineerd met een keuze van 10 donderdagavondlezingen uit het lezingenprogramma georganiseerd door het Instituut. De datum voor de les met Dr. Yeshaya wordt bepaald in samenspraak met de studenten. Voor meer informatie gelieve contact op te nemen met het Instituut: +32 (0)3 265 52 43 / ijs@uantwerpen.be.

INSCHRIJVEN gebeurt in drie stappen:

1. Aanmelding: in te vullen op www.uantwerpen.be/inschrijven.
2. Aanvraagformulier creditcontract online:
<https://forms.uantwerpen.be/nl/formulieren/studenten/flw/creditcontract/>.

Voor bijkomende informatie:

Mevr. Kathlijn Pittomvils kathlijn.pittomvils@uantwerpen.be +32 (0)3 265 45 64
Sint-Jacobsmarkt 13 (SJ.014)
2000 Antwerpen

3. Creditcontract: digitaal af te sluiten.

Voor de vakken van het 2de semester kan men zich inschrijven tot 14 februari 2022.

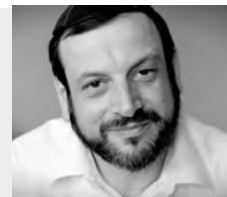
OPGELET: de cursus Studium Generale Joodse Studies is een jaaropleidingsonderdeel. Dit betekent dat u zich voor deze cursus enkel in het 1ste semester kan inschrijven.

° Voor het academiejaar 2021-2022 bestaat het inschrijvingsgeld uit een eenmalige inschrijvingsom van 247,9 € + 11,9 € per studiepoint.

OPGELET:

De algemene toelatingsvoorwaarde voor een inschrijving met een creditcontract is houder zijn van een diploma van het secundair onderwijs. Vergeet dus niet uw diploma van het secundair onderwijs en uw identiteitskaart mee te brengen. Deze documenten worden ter plaatse gekopieerd.

Het Instituut voor Joodse Studies biedt taalcursussen hedendaags Hebreeuws en Jiddisch aan op twee beheersingsniveaus.

Hedendaags Hebreeuws I

Aäron Malinsky

Studenten leren het Hebreeuwse alfabet en verwerven de vaardigheid om Hebreeuws te lezen en te schrijven. In interactieve seminars bouwen ze een basiswoordenschat op, alsook een basiskennis van de Hebreeuwse grammatica.

Hedendaags Hebreeuws II

Aäron Malinsky

Na een beknopte herhaling van de kennis verworven tijdens het eerste niveau worden de woordenschat en grammatica uitgebreid. Het praktische gedeelte van de cursus is gericht op het lezen van langere teksten en vertalingen. Naast schriftelijke en mondelinge taalbeheersing komen ook aspecten van de Joodse cultuur aan bod.

Gedetailleerde informatie over tijdstip, plaats en inschrijving vindt u op blz. 12.

In het verlengde van de cursus Hebreeuws wordt een Hebreeuwse leesgroep aangeboden.

Leesgroep Hebreeuws

Van Tora naar Horah

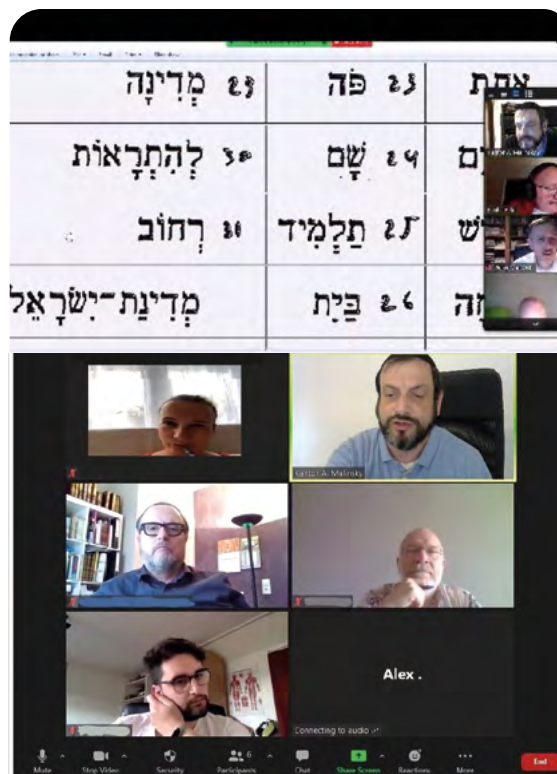
In de Hebreeuwse leesgroep worden teksten uit de Tenach en de Sidoer afgewisseld met modern Israëliisch proza, waaronder vooral gedichten, liedjes en af en toe een Israëliische film (met Nederlandse ondertiteling). Zo worden de Israëliische en Joodse cultuur vanuit het Hebreeuws belicht.

De teksten worden telkens ter voorbereiding voor de komende les meegegeven. Uitgaand van de verbuigingen en woorden die in de teksten voorkomen, zullen ook korte woordenschat- en grammaticasessies in de leesgroep geïntegreerd worden.

Concept, voorbereiding en begeleiding:

Aäron Malinsky

Tijdstip: Deze bijeenkomsten vonden in het academiejaar 2021-2022 plaats in het eerste semester.

Het Instituut voor Joodse Studies biedt taalcursussen hedendaags Hebreeuws en Jiddisch aan op twee beheersingsniveaus.

Jiddisch I - Ir. Paul Gybels

Het eerste niveau van de cursus Jiddisch heeft tot doel de cursisten het Jiddisch te leren lezen en schrijven. Nadruk wordt gelegd op het verwerven van grammaticale kennis en het opbouwen van een basiswoordenschat, zodat de cursisten op het einde van het eerste niveau in staat zijn zelfstandig eenvoudige teksten te lezen. Er wordt ook ruim aandacht besteed aan conversatie.

De cursus Jiddisch I en II kan zowel als dag- of als avondcursus gevolgd worden. Gedetailleerde informatie over tijdstip, plaats en inschrijving vindt u op blz. 12.

Jiddisch II - Ir. Paul Gybels

In het tweede niveau ontwikkelen cursisten verder hun kennis van de Jiddische grammatica en woordenschat door het lezen van literaire teksten en eenvoudige krantenartikelen en door gerichte oefeningen. Alles wordt in het werk gesteld om cursisten de vaardigheden bij te brengen om het Jiddisch vlot te kunnen lezen, schrijven en spreken.

In het verlengde van de cursus Jiddisch bestaat er sinds het academisch jaar 2002-2003 een succesvolle en levendige leesgroep Jiddisch, de *Leyenkrayz*.

Leesgroep Jiddisch

Wie ooit taallessen Jiddisch heeft gevolgd of op een andere manier met Jiddisch vertrouwd is, kan in de *Leyenkrayz* (leeskring) onder begeleiding van Paul Gybels het contact met deze taal onderhouden. Gedurende een jaar worden, tijdens tweewekelijkse bijeenkomsten, belangrijke werken uit de Jiddische literatuur gelezen. Om beurten lezen de deelnemers een stuk van de tekst voor (gevoerde lezers enkele bladzijden, wie nog niet zo vlot leest enkele paragrafen), daarna is er tijd voor verklaring en discussie. Het centrale thema voor het academische jaar 2021-2022 wordt de liefde in al haar facetten.

Sh. An-Ski's (1863-1920) duistere toneelstuk *Der dibek*. *Tsvish tsvey veltn* vertelt het liefdesverhaal van de arme *jesjive*-student Chonen en Lea. Chonen sterft als hij hoort dat Lea's vader een rijke bruidegom voor zijn dochter heeft gevonden. Maar voor het geplande huwelijk kan plaatsvinden, neemt de geest van de gestorven Chonen, in de vorm van een *dibboek*, bezit van Lea's lichaam.

De papegaai in het korte verhaal *Der papugay* van de Nobelprijswinnaar **Isaac Bashevis Singer** (1904-1991) brengt als een ware *sjadchen* de paardenkoopman Sjim en een vrouw uit de grote stad samen. Maar de paardenkoopman is een *kohen* en de vrouw is gescheiden, en dat leidt tot een dramatische afloop.

Het korte verhaal *Baym yam* van **Joshua Perle** speelt zich af in Oostende, en deze keer is de *sjadchen* een schattig wit hondje dat zijn Duits bazinnetje in de armen van een Russische toerist doet belanden.

Lang voor genderidentiteit een modieus onderwerp werd, schreef **Bashevis** het korte verhaal *Yentl der yeshive-bokher*. Yentl wil absoluut de Talmoed bestuderen en ze besluit om zich als jongen voor te doen.

Voor het gedeelte **poëzie** wordt een beroep gedaan op de leden van de leeskring. Onder de leden circuleren enkele exemplaren van *Sprakeloos water*. *Spiegel van de moderne Jiddische poëzie*, Willy Brills prachtige tweetalige bloemlezing van moderne Jiddische dichtkunst. Iedereen kiest enkele gedichten die hem of haar bevallen.

De teksten van *Der dibek*, *Der papugay*, *Baym yam* en *Yentl der yeshive-bokher*, met uitgebreide verklarende woordenlijsten worden ter beschikking gesteld door de begeleider en zijn te vinden op de website van het Instituut voor Joodse Studies: www.uantwerpen.be/ijs.

Concept: Herman Note en Dominique Dossche

Vorbereiding en begeleiding: Paul Gybels

Plaats: Stadscampus UAntwerpen
lokaal s.R.112 | Rodestraat 14 | 2000 Antwerpen
Enkel op 30 maart vindt de leeskring in lokaal s.R.012 plaats.

Meer informatie: paul.gybels@uantwerpen.be

Tijdstip:

Bijeenkomsten 2de semester 2021-2022:
**23 februari / 9, 23 en 30 maart / 27 april
11 en 25 mei / 8 en 22 juni 2022.**

Telkens op woensdagavond **van 19.30 – 21.30 uur.**

Bij het kiezen van de data wordt rekening gehouden met religieuze feestdagen en vakantieperiodes.

INLEIDING TOT DE JOODSE CULTUUR

Prof. dr. Karin Hofmeester

De cursus "Inleiding tot de Joodse Cultuur" geeft inzicht in de belangrijkste elementen van het Joodse geloof en de Joodse geschiedenis. Studenten kunnen na afloop de begrippen die bepalend zijn voor de Joodse identiteit interpreteren en zij kunnen de wisselwerking tussen de voortdurende aanpassing en de zorg om het behoud van het "eigene" als rode draad in de Joodse geschiedenis herkennen. Zoveel mogelijk wordt dit aan de hand van levensverhalen en tekstfragmenten van invloedrijke Joodse geleerden, schrijvers en intellectuelen geïllustreerd. Verder wordt aandacht besteed aan het dagelijks leven in Joodse gemeenschappen in verschillende periodes en gebieden.

INLEIDING TOT DE JOODSE CULTUUR 2

Prof. dr. Karin Hofmeester en Prof. dr. Vivian Liska

Dit vak is specifiek gericht op de Taal en Letterkunde-studenten van de Universiteit Antwerpen en bestaat uit het bijwonen van de cursus "Inleiding tot de Joodse Cultuur" met daarbij een verplicht aanvullend programma dat bestaat uit het bijwonen van vijf donderdagavondlezingen uit de semestriële lezingenreeks van het Instituut voor Joodse Studies.

STUDIUM GENERALE JOODSE STUDIES

Dr. Joachim Yeshaya

De cursus "Studium Generale Joodse Studies" bestaat uit een inleidende les door Dr. Joachim Yeshaya en een keuze van tien donderdagavondlezingen uit het aanbod van het Instituut voor Joodse Studies, gegeven door gerenommeerde gastsprekers uit binnen- en buitenland. Tijdens de inleidende les worden de grote lijnen van 3500 jaar Joodse geschiedenis geschetst en worden enkele historisch belangrijke figuren kort belicht. De avondlezingen benaderen het jodendom vanuit de meest diverse invalshoeken (historisch, cultureel, literair, religieus, filosofisch, sociologisch) en periodes.

JODENDOM EN FILOSOFIE

Prof. dr. Vivian Liska – met medewerking van Drs. Dennis Baert

Deze cursus beoogt een historische en thematische 'basisgeletterdheid' in de Joodse filosofie aan te reiken. Na de inleiding waarin het concept Joodse filosofie zelf aan een kritische beschouwing wordt onderworpen en enkele – voor de later filosofische en theologische ontwikkelingen – belangrijke basisconcepten van het jodendom worden verhelderd, wordt er geopteerd voor de methode van een historisch overzicht van de oudheid tot vandaag. De zwaartepunten liggen bij het Middeleeuwse Rationalisme en de kritiek erop, de Verlichting, de radicale Joodse filosofie van de 20ste eeuw en de 'political turn' van het hedendaagse Joodse denken.

DEUTSCH-JÜDISCHE SELBSTZEUGNISSE WÄHREND DES HOLOCAUST UND DANACH

(in het Duits)

Prof. dr. Thomas Ernst, Dr. Annelies Augustyns

Michaela Holdenried, professor nieuwe Duitse literatuur, stelde in 2000 dat onze huidige maatschappij meer en meer door het thema "herdenking" gekenmerkt wordt. Zij verwijst hierbij enerzijds naar openbare vormen van herinnering, zoals onder meer (Holocaust)herdenkingsdagen, herdenkingsplaten in de openbare ruimte, musea, etc. Anderzijds werden de afgelopen jaren ook meer persoonlijke herinneringen, zoals dagboeken, autobiografieën, memoires en brieven gepubliceerd. (Literatuur)wetenschappers tonen inderdaad steeds meer aandacht voor deze 'kleine archieven'.

Het zijn precies deze persoonlijke bronnen, voornamelijk dagboeken en autobiografieën, die in dit mastervak centraal staan. Deze teksten bieden namelijk gedetailleerde en gevarieerde inzichten in het dagelijks leven, gevoelens en gebeurtenissen die de schrijvers beïnvloedden. We onderzoeken hierbij hoe tijden van crisis (macrogeschiedenis) het schrijfproces beïnvloeden (microgeschiedenis) en welke functies 'schrijven' op zijn beurt in woelige periodes toekomt. Theoretische en filosofische inzichten van

onder meer Michel Foucault en Michel de Certeau over zogenaamde *Selbsterhaltungsstrategien* en *Selbsttechniken* en algemene reflecties over het autobiografische genre bieden in deze context relevante inzichten voor de tekst- en contextanalyse.

Deze inzichten maken het mogelijk om (delen van) teksten te onderzoeken die tijdens alsook na het Derde Rijk geschreven werden. Dagboeken en autobiografieën van onder meer Willy Cohn, Walter Tausk en Anita Lasker-Wallfisch zullen behandeld worden. De manier waarop met de Holocaust wordt omgegaan – schrijven of zwijgen – en de (on)mogelijkheid hiervan wordt samen behandeld.

LITTÉRATURE FRANÇAISE HORS FRANCE (MOYEN ORIENT, AFRIQUE, ANTILLES)

(in het Frans)

Prof. dr. Kathleen Gyssels

In dit college worden een aantal auteurs uit het Midden-Oosten, Franstalig Afrika, Haïti en de Antillen bestudeerd. Theoretische concepten van Albert Memmi, Jacques Derrida en Hélène Cixous worden ingezet op fictieve teksten van auteurs die vanuit hun opvoeding en jeugd in een Franstalige kolonie met multi-etnische achtergrond concepten als “double bind” en “third zone” illustreren. Zij zijn uitstekende “observers” van de spanning tussen religieuze gemeenschappen en etnische minderheden, zowel in het Midden-Oosten als in Frankrijk, omdat zij tegelijkertijd in- en outsiders van Arabische en Afrikaanse landen zijn en Joodse wortels hebben. Het is namelijk in dit “gastvrije” land dat zij zich allemaal hebben gevestigd en waar ze met dezelfde vragen worstelen. Gaston-Paul Effa (Kameroen) en L.P. Dalembert (Haïti) zijn in hun romans bruggenbouwers tussen de Joodse en Zwarte diaspora en brengen de repercussies en “littekens” van de Tweede Wereldoorlog in verband met elkaar. Problemen als religieuze intolerantie, de moeilijke verstandhouding tussen de generaties, diaspora en de facetten van de multi-culturele samenleving vandaag worden via de teksten nader bestudeerd.

Gedetailleerde informatie over tijdstip, plaats en inschrijving vindt u op blz. 13.

Cursussen 2021-2022	Contacturen	Studiepunten	Semester
Hedendaags Hebreeuws I	30	3	1+2
Hedendaags Hebreeuws II	30	3	1+2
Jiddisch I	30	3	1+2
Jiddisch II	30	3	1+2
Inleiding tot de Joodse Cultuur	30	3	1
Inleiding tot de Joodse Cultuur 2	45	6	1
Studium Generale Joodse Studies	30	3	1+2
Jodendom en Filosofie	30	6	1
Deutsch-jüdische Selbstzeugnisse während des Holocaust und danach	30	6	1
Littérature française hors France	45	6	2

De lezingen vinden ofwel online ofwel fysiek op de Stadscampus (gebouw R, Rodestraat 14, 2000 Antwerpen) plaats met livestream. Alle lezingen zijn gratis toegankelijk mits aanmelding bij ijs@uantwerpen.be. Wijzigingen zijn mogelijk en zullen tijdig aangekondigd worden.

Donderdag 24 februari 2022 om 20.00 uur

Abstraction in Yiddish: Der Nister's Jewish Primitivism

Prof. Dr. Samuel Spinner - Johns Hopkins University

Online lezing in het Engels.

Around the beginning of the 20th century Jewish writers and artists across Europe depicted fellow Jews as "primitive." Samuel Spinner's book, *Jewish Primitivism*, uncovers this phenomenon and explains how it was used to explore urgent political and aesthetic issues surrounding Jewish identity in Europe. Showing how Jewish primitivism troubles the boundary between insider and outsider, cultured and "primitive," colonizer and colonized, *Jewish Primitivism* offers a new assessment of both European modernism and modern Jewish culture. In this talk, Samuel Spinner will present an overview of the book along with an example of Jewish primitivism at its extreme: the short stories of the Yiddish writer Der Nister. Der Nister drew on Yiddish folklore as a resource for the creation of abstract works of literature that mirrored developments in the visual arts (Cubism, most notably). The kaleidoscopic and disorienting landscape of Der Nister's stories was the result of a primitivist aesthetics that fused Jewish sources with the universalist claims of the author's revolutionary politics.

Samuel Spinner is the Zelda and Myer Tandetnik Assistant Professor of Yiddish Language, Literature, and Culture at Johns Hopkins University. His book *Jewish Primitivism*, on primitivism in modern Jewish literature, photography, and graphic art, was published in July 2021 by Stanford University Press. He is currently researching a book on the aesthetics of monumentality in Holocaust museums and literature. His work has appeared in *PMLA*, *MLN*, *Prooftexts*, and *German Quarterly*. Spinner is a co-editor of the book series "German Jewish Cultures," published by Indiana University Press, and serves as an editor of the Yiddish Studies journal *In Geveb*.

Dinsdag 1 maart 2022 om 19.00 uur

UCSIA/IJS-Leerstool

From Fracture to Flourishing: Jewish Law, Theology, and Environmental Ethics

Prof. Dr. Ariel E. Mayse – Stanford University

Online lezing in het Engels, georganiseerd in samenwerking met UCSIA.

Deze lezing vindt uitzonderlijk op dinsdag plaats en vangt aan om 19.00 uur.

Aanmelden voor deze lezing via www.ucsia.org.

Global climate change is the greatest moral and existential crisis of our day. This lecture will explore how to draw upon the full range of Jewish theological, legal, and philosophical literatures to construct an environmental ethic, one that counters the values of market individualism and extractivism with alternative narratives and theories of obligation toward the non-human world. Rabbinic tort law can help us conceive of thorny problems like distributive justice, collective action, cumulative pollution, distributive justice and "slow violence"; Jewish creation narratives offer a vision of an integrated world, connected by sacred time and space beyond human instrumentalization; Jewish mystical tradition enables the cultivation of resilience and hope through contemplative interiority. "The ecological crisis," writes Mary Evelyn Tucker, "is also a crisis of culture and of the human spirit. It is a moment of reconceptualizing the role of the human in nature." This lecture seeks to contribute to such renewal through constructively reading the sources of Jewish law and theology.

Ariel Evan Mayse joined the faculty of Stanford University in 2017 as an assistant professor in the Department of Religious Studies, after previously serving as the Director of Jewish Studies and Visiting Assistant Professor of Modern Jewish Thought at Hebrew College in Newton, Massachusetts, and as a research fellow at the Frankel Institute for Advanced Judaic Studies of the University of Michigan. He is currently a fellow at the Kogod Research Center at the Shalom Hartman Institute of North America. Mayse holds a Ph.D. in Jewish Studies from Harvard University and rabbinic ordination from Beit Midrash Har'el in Israel. Mayse's research

examines the role of language in Hasidism, manuscript theory and the formation of early Hasidic literature, the renaissance of Jewish mysticism in the nineteenth and twentieth centuries, the relationship between spirituality and law in Jewish legal writings, and the resources of Jewish thought and theology for constructing contemporary environmental ethics. He is the author of *Speaking Infinities: God and Language in the Teachings of Rabbi Dov Ber of Mezritsh* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2020; Hebrew translation, forthcoming in 2022), and the two-volume *A New Hasidism: Roots* and *A New Hasidism: Branches*, with Arthur Green (Philadelphia: Jewish Publication Society and University of Nebraska Press, 2019). His newest book, *As a Deep River Rises: Judaism, Ecology and Environmental Ethics* is under contract with Brandeis University Press.

Dinsdag 8 maart 2022 om 20.00 uur

Reading the Bible with Style: A Case for Cognitive Stylistics as a Reading Guide

Dr. Karolien Vermeulen
Universiteit Antwerpen

Online lezing in het Engels, **uitzonderlijk op dinsdag**.

The Bible has been interpreted in various ways and studied through a myriad of lenses. However, how we *interpret* its text depends, first and foremost, upon how we *read* that text. Cognitive stylistics is a discipline that focuses precisely on this reading process. Drawing on insights from linguistics and cognitive science it unravels what happens when a reader engages with a text, in this particular case the Bible text. The method considers both the individuality of a reader (with their own experiences, emotions, and knowledge) and the shared corporeality of readers (referred to with the term 'embodiment' in research). Both elements significantly affect the reading and interpretation process. Cognitive stylistics allows for bridging the gap between those who originally composed the biblical text and its current-day readers. At the same time, reading is a fundamental part of many other methodologies in biblical studies, such that a cognitive-stylistic analysis is, by definition, complementary to the existing research paradigms while also simultaneously challenging them. In this lecture, Karolien Vermeulen will demonstrate with multiple examples from the Hebrew Bible how paying attention to reading and style offers insight into both the biblical text and its interpretation history. She will furthermore present a podcast episode that was made on the occasion of the forthcoming publication of the volume *How We Read the Bible: A Guide to Scripture's Style and Meaning*, which she co-authored with Elizabeth Hayes (Eerdmans, 2022).

Karolien Vermeulen is FWO Postdoctoral Fellow (Research Foundation Flanders) at the Institute of Jewish Studies, University of Antwerp. Her research focuses on meaning construal in the Hebrew Bible and the role of various linguistic-stylistic elements in that process. She has published on the style of the biblical text, particularly on wordplay, metaphor, performative language, and spatial imagination. Recent publications include *Conceptualizing Biblical Cities: A Stylistic Study* (Palgrave MacMillan 2020), "Sacred Texts," in *Analysing Religious Discourse* (ed. Stephen Pihlaja; Cambridge University Press, 2021); and "Urban Metaphors: Conceptual and Literary Depictions of Cities in the Bible," in *Language in Place: Stylistic Perspectives on Landscape, Place and Environment* (ed. Daniela F. Virdis, Elisabetta Zurru, and Ernestine Lahey; John Benjamins, 2021). She is currently preparing a monograph on home space as imagined and construed in the Hebrew Bible.

Dinsdag 22 maart 2022 om 20.00 uur

IJS/Kazerne
Dossin-lezing

Psychogenocide, de massamoord op psychiatrische patiënten tijdens het naziregime en de relevantie hiervan voor onze tijd

Prof. Dr. Erik Thys

UPC KU Leuven, PSC St.-Alexius Elsene

Online lezing in het Nederlands. **Deze lezing vindt uitzonderlijk op dinsdag plaats.**

De georganiseerde massamoord van de nazi's op Joden, Roma en politieke tegenstanders is een onbetwistbaar dieptepunt van de geschiedenis. Dat ze zich al vóór de Tweede Wereldoorlog keerden tegen hun eigen medeburgers met een beperking of een psychiatrische problematiek is minder bekend. Nog vóór de Holocaust werden niet minder dan 300.000 patiënten door de nazi's omgebracht, na een golf van gedwongen sterilisaties die onmiddellijk na de machtsovername van de nazi's begon en waarvan 400.000 Duitse burgers het slachtoffer werden. Voldoende argumenten om deze eliminatie van een weerloze bevolkingsgroep een genocide te noemen. In de lezing wordt dieper ingegaan op de wortels van dit drama en hoe de nazi's niet alleen etnische, maar ook medische, genetische en culturele zuiveringen doorvoerden. Vanuit dit vertrekpunt wordt vervolgens het risico onderzocht of dergelijke gruwelen zich vandaag zouden kunnen herhalen of misschien al bestaan.

Erik Thys werkt als psychiater in UPC KU Leuven en PSC St.-Alexius Elsene. Hij doceerde op een proefschrift over de link tussen creativiteit en psychische kwetsbaarheid en richtte vzw KAOS op, een Brusselse werkplaats op het snijvlak van kunst en psychiatrie. Hij is zelf ook actief in de kunsten en is gastdocent aan de KU Leuven. Hij is auteur van o.m. wetenschappelijk werk, psycho-educatieve strips en het boek "Psychogenocide" (EPO 2015) over de massamoord op psychiatrische patiënten door de nazi's.

© Saskia Vanderstichele

Dinsdag 29 maart 2022 om 20.00 uur

A Lutheran Rabbi: Boundary Crossing in Early Modern Europe Sabbatianism, Conversion, and Christian Kabbalah

Dr. Niels Páll Eggerz

Friedrich Alexander University of Erlangen

Online lezing in het Engels. **Deze lezing vindt uitzonderlijk op dinsdag plaats.**

Johan Kemper of Uppsala (born Moses Aaron of Kraków; c. 1670–1716) converted to Lutheran Christianity in the aftermath of the Sabbatian messianic uproar. The threads of his boundary-crossing story can be seen as emblematic of the sea-changes of his era: geographic, religious, intellectual, and cultural. His journey from Poland through the German-speaking lands and to Sweden mirrors his personal journey from Jew to Christian and provides a window into the struggles of an often voiceless strata of Jewish society. The very ordinary episodes of his life form an exceptional story. Upon settling in the Kingdom of Sweden, what he had perhaps hoped would provide rupture in his life, in fact formed a continuity. While there, under the strict censorship of the Lutheran Church he needed and sought to be both an insider and outsider, inconspicuous Christian and expert Jew, which found its most paradigmatic expression in his magnum opus, a Lutheran commentary to the Zohar.

Niels Páll Eggerz studied modern history, ancient history, and Judaic studies at the Ludwig Maximilian University of Munich. In October 2020 he earned his Ph.D from the Hebrew University of Jerusalem. His dissertation was supervised by Prof. Pawel Maciejko and Dr. Aya Elyada. It bears the title *Converted through God's Grace – Becoming Like the Other: Johan Kemper and His Commentary on the Zohar*. Currently, he is a research associate in Jewish studies at the Bavarian Center for Interreligious Discourses at the Friedrich Alexander University of Erlangen. His research interests include Jewish-Christian relations in early modern Europe, conversion narratives, Sabbatianism, and Christian Kabbalah.

De in december 2021 uitgestelde lezing “Littérature et Shoah: Ecrire et transmettre” van de Franse schrijfster **Elisabeth Bami** zal doorgaan in het kader van de studiedag “Littérature de jeunesse face à la Shoah” op donderdag 28 april 2022 in het Hof van Liere van de Universiteit Antwerpen. Met ook een lezing van de schrijfster **Rachel Hausfater** worden zo twee grootmeesteressen van de kinder- en jeugdliteratuur op deze studiedag samengebracht. Meer informatie vindt u op blz. 24.

Donderdag 12 mei 2022 om 20.00 uur

Left Behind: Weinig bekende verhalen over de vervolging van de Antwerpse Joden

Dr. Veerle Vanden Daelen en Dorien Styven

Kazerne Dossin

Lezing in lokaal S.R.007, Rodestraat 14, 2000 Antwerpen.

Lezing in het Nederlands in het kader van de 14de Contactdag Joodse Studies van de Lage Landen. Voor meer informatie over de Contactdag, zie blz. 24.

Tussen 13 juni en 12 september 1942 werden meer dan 2.250 Joodse mannen vanuit België naar Noord-Frankrijk gedeporteerd om als dwangarbeider voor *Organisation Todt* (OT) te werken. Het Duitse bedrijf OT was verantwoordelijk voor grote bouwprojecten zoals de Atlantikwall, de verdedigingslinie van de nazi's langs de Europese kust. Van de Joodse mannen die uit België werden weggevoerd, kwamen er minstens 1.625 uit Antwerpen. *Left Behind* is een project dat hun verhaal onder de aandacht brengt, net als dat van de families die ze in Antwerpen achterlieten.

De OT-arbeiders konden brieven en postkaarten met hun familie uitwisselen en in sommige gevallen ook een klein loon aan hun familie in België laten uitbetalen. Op die manier ontstond een vals gevoel van veiligheid, waardoor de arbeiders de werkkampen niet ontvluchtten en hun families op hun wettelijke adres in Antwerpen bleven.

Dit had rampzalige gevolgen. Volgens een statistische analyse bedroeg het deportatiepercentage voor de Antwerpse arbeiders van *Organisation Todt* 84,82% en voor hun verwanten 73,52%. Ter vergelijking: dit percentage bedroeg 56,03% voor alle Antwerpse Joden samen en 45 à 50% voor de volledige Joodse bevolking in België. Deze presentatie belicht zowel de micro- macro- als ruimtelijke analysetechnieken uit het onderzoek.

Dorien Styven is archivaris en onderzoeker bij Kazerne Dossin: Memoriaal, Museum en Onderzoekscentrum over Holocaust en Mensenrechten. Ze is verantwoordelijk voor de archieven en het databankbeheer van Kazerne Dossin en doet zowel historisch onderzoek (biografieën van slachtoffers, verborgen kinderen, verzet en redding van Joden, rechtvaardigen onder de naties) als onderzoek in digital humanities.

Veerle Vanden Daelen is adjunct-directeur en coördinator collecties & onderzoek bij Kazerne Dossin: Memoriaal, Museum en Onderzoekscentrum over Holocaust en Mensenrechten. Haar doctoraatsonderzoek spitste zich toe op de terugkeer van Joden en de wederopbouw van hun leven in Antwerpen na de Tweede Wereldoorlog (1944-1960). Ze maakt deel uit van de Project Management Board van de European Holocaust Research Infrastructure (EHRI), is verbonden aan de Universiteit Antwerpen en maakt deel uit van de Belgische delegatie bij de International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA).

Donderdag 19 mei 2022 om 20.00 uur

Kurt Lewy. Een bewogen leven

David Vermeiren

AP Hogeschool Antwerpen

Lezing in het Nederlands in samenwerking met de Vrienden van het M HKA.

Deze lezing gaat door in lokaal S.R.007 (Rodestraat 14) en zal gevolgd worden door een receptie.

9de Herman
Tob-lezing

Het werk van Kurt Lewy getuigt van een onvermoeibare vormelijke zoektocht, maar ook van een leven dat gekenmerkt werd door het tumult van de 20ste eeuw. Als telg van een Duitse Joodse familie werd de kunstenaar in zijn carrière gefnuikt door de opkomst van het nazisme. Hij vluchtte, werd gevangen genomen en leefde ondergedoken. Begin jaren 1950 stopte Kurt Lewy met de figuratieve stijl die hij tot dan toe had ontwikkeld. Zijn toevlucht tot de geometrische abstractie was ook een poging om verlost te raken van zijn angsten die werden veroorzaakt door de nachtmerrie van de oorlog en zijn isolement als immigrant. In deze lezing neemt David Vermeiren ons mee doorheen het leven en werk van deze boeiende maar vandaag wat in vergetelheid geraakte figuur van de Belgische naoorlogse schilderkunst.

David Vermeiren (°1987) studeerde in 2010 af als Master in de Geschiedenis aan de Universiteit Antwerpen. Hij verricht onderzoek naar de naoorlogse generatie Belgische abstracte kunstenaars en schreef monografieën in opdracht van onder meer Mu.Zee, het Joods Museum van België en Callewaert Vanlangendonck Gallery. Voor deze galerie inventariseerde hij het archief Guy Vandenbranden. In het kader van een onderzoeksproject aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen realiseerde hij de publicatie *Guillaume Bijl. Multiples & Editions*, een *catalogue raisonné* die al het uitgegeven werk van Bijl bevat.

Het Instituut voor Joodse Studies organiseert jaarlijks een Herman Tob-lezing rond moderne en hedendaagse kunst en jodendom, en dit in samenwerking met de Vrienden van het M HKA en ter ere van wijlen Herman Tob (1936-2011), groot verzamelaar van moderne kunst en actief betrokken bij musea in Israël.

s.d. - Kurt Lewy in atelier, Courtesy Callewaert-Vanlangendonck Gallery

Compositie, email, 1958, 31 x 22 cm © Callewaert Vanlangendonck Gallery, Antwerpen

Gebroken raam, olie op doek,
1953, 59 x 50 cm © Joods Museum
van België / Philippe Blondin
donation, Brussel

Donderdag 23 juni 2022 om 20.00 uur

Cultural Memory in the Hebrew Bible

Prof. Dr. Ronald Hendel
University of California, Berkeley

Lezing in het Engels. **Lezing in lokaal S.R.007 (Rodestraat 14).**

The Hebrew Bible is a pastiche of diverse and often clashing cultural memories. These memories provide a connective framework for Israelite identity, while also presenting a running argument about the past and its entailments in the present. Ronald Hendel will address the cultural memories of the Exodus, the Conquest, and the Golden Age of Solomon to unravel the formation, variations, and consequences of these memories in the biblical archive.

Ronald Hendel is the Norma and Sam Dabby Professor of Hebrew Bible and Jewish Studies at the University of California, Berkeley. He is the author of many books and articles, including *Remembering Abraham: Culture, Memory, and History in the Hebrew Bible* and *The Book of Genesis: A Biography*. He is general editor of *The Hebrew Bible: A Critical Edition*.

Donderdag 30 juni 2022 om 20.00 uur

The Rabbi and the Jesuit: on Rabbi Jonathan Eibeschutz and Father Franciscus Haslbauer editing the Talmud

Prof. Dr. Pawel Maciejko
Johns Hopkins University

Lezing in het Engels. **Lezing in lokaal S.R.007 (Rodestraat 14).**

This lecture will examine the Prague 1728 edition of the Babylonian Talmud. Unlike earlier censored editions of the Talmud, which merely erased fragments that may have been deemed problematic from the Christian perspective, this edition included extensive rewriting of the Talmudic text itself. The edition was a product of an extraordinary collaboration between Father Franciscus Haslbauer SJ, a Christian Hebraist based at the Prague Clementinum, and Rabbi Jonathan Eibeschutz, one of the most important rabbinic scholars of the time. This lecture will discuss the historical backdrop of the case, analyze a few illustrative samples of the censored Talmudic texts, and present the theological background of the publishing enterprise.

Pawel Maciejko is Associate Professor of History and Leonard and Helen R. Stulman Chair in Classical Jewish Religion, Thought, and Culture at Johns Hopkins University. Before assuming the Stulman Chair at Hopkins, he taught at the Hebrew University of Jerusalem for more than a decade. He is the author of *The Mixed Multitude: Jacob Frank and the Frankist Movement 1755-1816* (2011), *Sabbatian Heresy* (2017), and many other publications in Jewish history and Jewish mysticism.

28 april 2022

Internationale
Studiedag

Littérature de jeunesse face à la Shoah : Impossibles transmissions ?

Universiteit Antwerpen - Hof van Liere, Prentenkabinet
Prinsstraat 13 – 2000 Antwerpen

In Frankrijk en België is het onderzoek naar de correlatie tussen jeugdliteratuur en Shoah schaars, dit in contrast met de fenomenale aandacht in Amerika (iedereen kent *Maus* van Art Spiegelman) en andere Engelstalige landen. Toch zijn de kinderboeken die de Shoah in woord en beeld brengen gestaag op gang gekomen in het naoorlogse Frankrijk en ook bij ons. De literaire kritiek en het onderzoek lijken dan wel nog in hun kinderschoenen te staan, deze studiedag zal aantonen dat de kritische analyse van dit corpus hoogst relevant is voor de toekomst.

Op deze studiedag brengen we twee grootmeesteressen samen, namelijk Elisabeth Brami en Rachel Hausfater. Beiden brachten dit gevoelig onderwerp in woord en beeld voor een breed publiek: de insteek van hun werk en hun visie worden toegelicht door de schrijfsters, hun illustratoren, uitgevers en onderzoekers. Zij gaan in dialoog over de verschillende aspecten, uitdagingen, genres en technieken ("album de jeunesse", strip, enz.).

Elisabeth Brami is dochter van Emanuel Proweller en schrijft voor een jong en volwassen publiek over de kwetsuur van de Shoah: *Sauve-toi, Elie!* is een prachtig voorbeeld van de complementariteit tussen tekst en beeld. De illustraties van o.a. Bernard Jeunet en Georges Lemoine zijn bijzonder origineel.

Rachel Hausfater is eveneens een zeer prolifiek kinderauteur. Olivier Latyk belicht de samenwerking in het prachtige album *Le petit garçon étoile*. Beide schrijfsters gaan ook in op de genese van hun andere titels en op de evolutie van hun verbeelding omtrent deze problematiek.

Een aantal onderzoekers uit binnen- en buitenland lichten de jeugdliteratuur rond de Shoah toe. Naast het oeuvre van Elisabeth Brami en Rachel Hausfater brengen zij een aantal sterke casussen samen om de verschillende aspecten van het weergeven en visualiseren van de Shoah beter te kennen en te begrijpen.

Organisatie Prof. Kathleen Gyssels. Georganiseerd in samenwerking met de Auschwitz Stichting.

Studiedag in het Frans. Gratis toegankelijk mits inschrijving: ijs@uantwerpen.be.

Programma beschikbaar online vanaf maart 2022: www.uantwerpen.be/ijs.

12 mei 2022

14de Contactdag
Joodse Studies van de Lage Landen

Universiteit Antwerpen
Stadscampus

In samenwerking met het Departement Geschiedenis van de Universiteit Antwerpen.

Het Instituut voor Joodse Studies organiseert voor de veertiende keer aan de Universiteit Antwerpen een interdisciplinaire ontmoetingsstudiedag op het terrein van Joodse Studies van de Lage Landen. Doel van deze dag is de verschillende onderzoekers die zich bezighouden met Joodse Studies van de Lage Landen met elkaar in contact te brengen en de mogelijkheid te geven hun onderzoek, zowel afgewerkt als "work in progress", te presenteren. Door de dag open te stellen voor zowel jonge als meer gevestigde onderzoekers hopen we bij te dragen tot een positieve wisselwerking tussen verschillende onderzoeksgeneraties.

Dit jaar wordt de Contactdag afgesloten met de avondlezing "Left Behind: Weinig bekende verhalen over de vervolging van de Antwerpse Joden" door Dr. Veerle Vanden Daelen en Dorien Styven (Kazerne Dossin).

Contactdag in het Engels – avondlezing in het Nederlands
Gratis toegankelijk mits inschrijving: ijs@uantwerpen.be.
Programma beschikbaar online: www.uantwerpen.be/ijs.

June 13-15, 2022

International
conference

Return Review Revise

European Jewish Literature Studies: State of the Art and Outlook to the Future

10th Conference of the Association for European Jewish Literature Studies | Gesellschaft für europäisch-jüdische Literaturstudien e.V. (EJLS)

University of Antwerp
Hof van Liere
Prinsstraat 13b
2000 Antwerpen

Organizers: Vivian Liska (University of Antwerp) and Chiara Caradonna (The Hebrew University of Jerusalem)

This conference organized by the Association for European Jewish Literature Studies and hosted by the Institute of Jewish Studies at the University of Antwerp aims at critically reflecting on the achievements, challenges and expectations in the discourse on European Jewish Literatures since the inception of this area of literary studies. The conference encourages a reconstructive approach that illuminates the developments in the field over the past decades, but also intends to go beyond mere literary history. It is conceived as a forum in which to reassess and evaluate the scope and stakes of actual and potential activities, goals and concerns of this field of research, and venture an outlook for the future. It thus invites participants to bring to this meeting their own preoccupations and situate them in the larger context of the field. We thereby intend to create a shared space for a critical discussion that both looks back and points to new directions – a room with many views.

Achievements

The study of European Jewish Literatures has had a significant impact in the field of literary studies and has made a major difference for the visibility of Jewish Literatures in European languages. It has contributed significantly to the formation of a shared and still expanding corpus and has drawn attention to previously lesser-known authors and works, in a multiplicity of heterogeneous locations and political constellations, thus uncovering both common grounds and differences between Jewish literatures in different epochs and regions. It has fostered attention for the remarkable variety of European Jewish literatures and reflected on the potentials and dangers of canon-formation and the celebration of margins. Beyond detecting, unearthing and bringing to the fore literary developments and introducing theoretical innovations, this field of research has enabled the cross-fertilization of Jewish Literature Studies with numerous other preoccupations and discourses such as postcolonialism, post-secularism, migration studies, gender studies, the spatial turn, inter-media research, new approaches to minor and minority literatures, and more.

Challenges

European Jewish Literature Studies, has, simultaneously, participated in theoretical discourses that include the awareness of the complexity and the dangers of approaching literature from a national, ethnic or, more generally, “identity-defined” angle. These pitfalls include biased interpretations, the obliteration of nuances, ambivalences and “grey zones”; problematic stabilizing of identity discourses, particularly discourses of “national self-affirmation” (Derrida); “ghettoization” and self-marginalization; an obliteration of the specifically literariness resulting from an overemphasis of the cultural dimension of literature and more.

Expectations

The reconstruction of past developments and the critical reflection on the State of the Art of European Jewish Literature Studies – both its achievements and challenges – will be the basis of an attempt to formulate aims and expectations for the future of the field.

Program available as of March 2022: www.uantwerpen.be/ijs.

Donderdag 7 juli 2022

Heidegger and Jewish Thought

Hof van Liere
Prentenkabinet
Prinsstraat 13 – 2000 Antwerpen

Internationale
Studiedag

Controversies around Martin Heidegger's involvement with National Socialism have been widely discussed in the past decades. It is, however, only more recently and rarely that similarities and differences as well as the mutual impact between Heidegger and Jewish thought have been explored.

The present study day will bring together major contemporary voices to discuss the interaction between Heidegger's philosophy and Jewish thought from a variety of perspectives.

In samenwerking met het Center for European Philosophy (UAntwerpen).

PROGRAMMA	
09.30 – 09.45	Welcome & introduction by Vivian Liska (UAntwerpen)
09.45 – 10.15	Elliot Wolfson (UC Santa Barbara) <i>Gnosis as Jewish Heresy and Self-Estrangement in Susan Taubes's Reading of Heidegger's Fundamentalontologie</i>
10.15 – 10.30	Discussion
10.30 – 11.00	Elad Lapidot (University of Lille) <i>Dichter, Denker and Rabbis. Heidegger's and Levinas's Adventures Beyond Philosophy</i>
11.00 – 11.15	Discussion
11.15 – 11.45	Coffee break
11.45 – 12.15	Michael Fagenblat (The Open University of Israel) <i>Heidegger's Hölderlin and the Jewish Moses</i>
12.15 – 12.30	Discussion
12.30 – 14.00	Lunch
14.00 – 14.30	Daniel Herskowitz (University of Oxford) <i>Circularities and False Dichotomies in the Twentieth Century Jewish Reception of Martin Heidegger</i>
14.30 – 14.45	Discussion
14.45 – 15.15	Agata Bielik-Robson (University of Nottingham) <i>Heidegger, mon frère: Derrida's Of Spirit and the Unthought Debt of Ruah</i>
15.15 – 15.30	Discussion
15.30 – 15.45	Coffee break
15.45 – 16.15	Willem Styfhals (KU Leuven) <i>History of Error: Jacob Taubes's Apocalyptic Interpretation of Heidegger's Vom Wesen der Wahrheit</i>
16.15 – 16.30	Discussion
16.30 – 17.00	Arthur Cools (UAntwerpen) <i>Gagarin 60 years Later: Spinoza, Heidegger, Levinas and 'We'</i>
17.00 – 17.15	Discussion
18.30 – 19.30	Public Roundtable

To register for the study day and/or public roundtable : ijs@uantwerpen.be.

FOR GRADUATE STUDENTS IN JEWISH STUDIES

CRISES, CHANGE, AND CREATIVITY IN JEWISH EXPERIENCE

The Jack, Joseph and Morton Mandel School for the Advanced Study of the Humanities at the Hebrew University of Jerusalem, the Herbert D. Katz Center for Advanced Judaic Studies at the University of Pennsylvania, and the Institute of Jewish Studies at the University of Antwerp announce a summer program for graduate students in Jewish studies.

HEBREW UNIVERSITY OF JERUSALEM, JULY 31–AUGUST 4, 2022

WITH THE GLOBE REELING from the current pandemic, the 2022 Summer School will focus on the experience and consequences of crises—how traumatic, overpowering events have transformed Jewish life, and what continuities, changes, and innovations have followed these experiences.

Over a week of intensive learning with a cohort of leading scholars from different subfields and disciplines, graduate students will explore the ways Jews, as individuals and as communities, contended with different sorts of crises over the course of history, ranging from public health emergencies to pogroms, from social and political breakdowns to psychological trauma. The week will also give participants a chance to reflect together on the current pandemic and its impact on scholarship and teaching, and will include sessions devoted to professional development.

We are delighted that the resumption of the summer school in 2022 brings with it a new partner, the Institute for Jewish Studies at the University of Antwerp. The addition of a European partner advances the program's goal of promoting a sense of intellectual community with scholars and fellow graduate students from around the world. Graduate students at any institution worldwide, in any subfield of Jewish studies, past or present, are eligible to apply. This is an in-person experience, and participation is contingent on a student being able to travel safely to Israel within public health requirements in place at the time. The program will take place the week before the World Congress of Jewish Studies, and participants are encouraged to plan to stay in Jerusalem for the conference as well.

Fellowships are available for students accepted into the program who do not have applicable funding from their home institutions.

DEADLINE FOR APPLICATIONS: APRIL 1, 2022

FOR MORE INFORMATION AND TO APPLY, VISIT:
<https://en.mandelschool.huji.ac.il/summerschool2022>

Directors:
Elisheva Baumgarten (HUJI)
Vivian Liska (University of Antwerp)
Steven Weitzman (University of Pennsylvania)

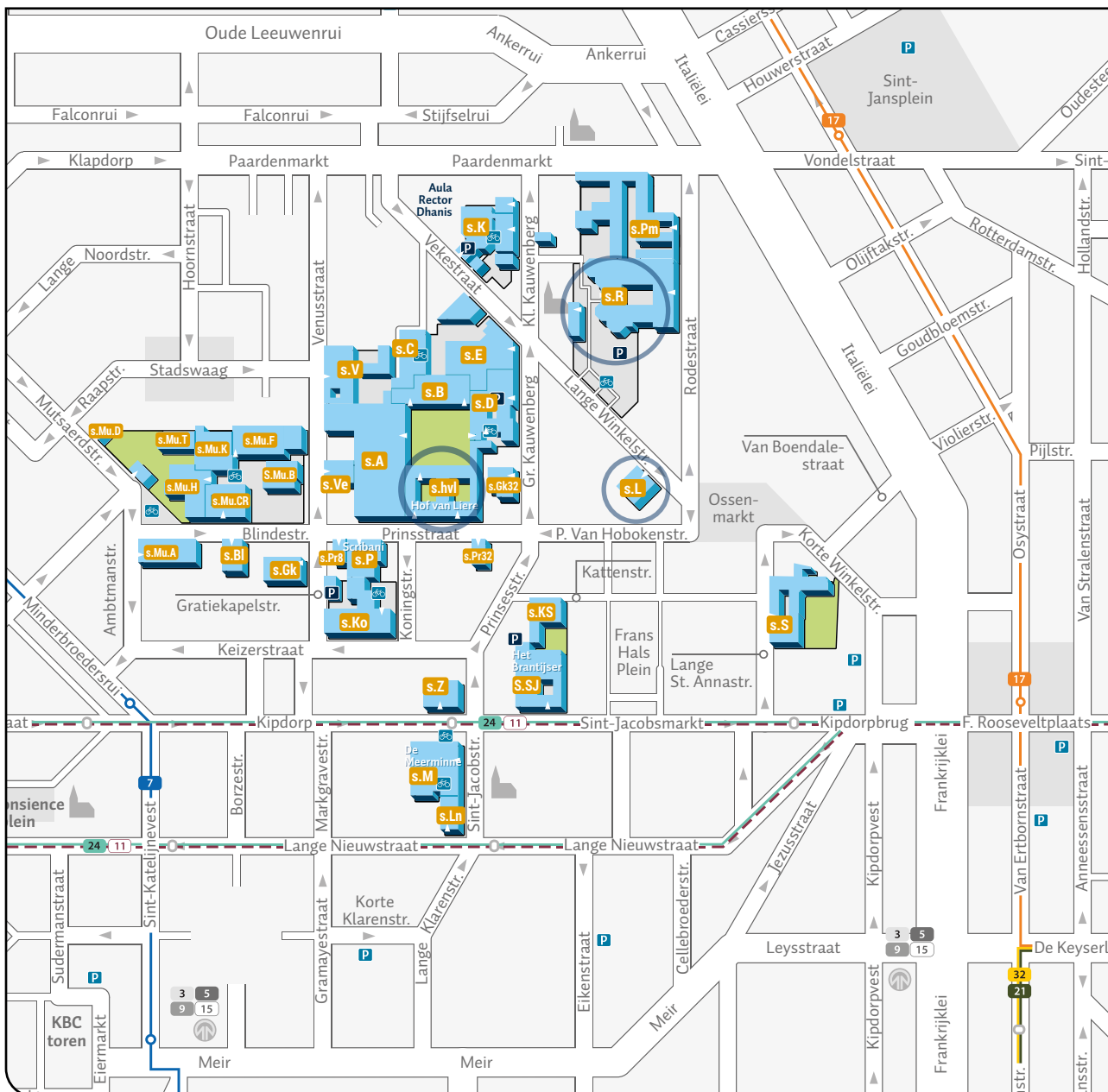
**HERBERT D.
KATZ CENTER**
FOR ADVANCED JUDAIC STUDIES
University of Pennsylvania

Jack, Joseph and Morton Mandel School
for Advanced Studies in the Humanities

Gebouw L Instituut voor Joodse Studies

Gebouw R Lezingen, taalcursussen, cursussen joodse studies

Bezoekersadres

Instituut voor Joodse Studies
 Lange Winkelstraat 40-42
 Prinsstraat 13, s.L.400
 2000 Antwerpen

T +32 (0)3 265 52 43
 F +32 (0)3 265 52 41
 ijs@uantwerpen.be
 www.uantwerpen.be/ijs

Colofon

Hoofdredactie: Vivian Liska
 Samenstelling: Jan Morrens
 Eindredactie: Jan Morrens
 Jeremy Schreiber
 Drukwerk: Drukkerij Wilda, Beveren
 Lay-out: Ann Roelant
 Nieuwe Media Dienst

V.U.: Vivian Liska
 Prinsstraat 13, L.400
 BE-2000 Antwerpen

Wettelijk Depot Nr. 10.964/2022/1